

Anne Grytbakk og Jannicke H. Borgstrand

FØLELSER I DRIFT

Om ungdom under 18 år som selger/bytter seksuelle tjenester i Trondheim

Trondheim kommune

ARBEIDSRAPPORT NR: 17

BUS Midt-Norge
Barnevernets utviklingscenter
The Regional Child Protection Research Unit

Anne Grytbakk og Jannicke H. Borgestrand

FØLELSER I DRIFT

- Om ungdom under 18 år som selger /bytter seksuelle tjenester i Trondheim

NTNU Samfunnsforskning AS
Barnevernets utviklingssenter i Midt-Norge
NTNU - Dragvoll
N-7491 Trondheim

ARBEIDSRAPPORT NR. 17
Desember 2004
ISSN 0809-5167

Kr. 70,-

Forord

Mange fortjener en takk. Først vil vi takke alle ansatte på Kirkens Bymisjon for engasjement og oppmuntring. En spesiell takk til Omsorgsstasjonen for barn og ungdom som har gitt oss kontorplass og et miljø for faglige diskusjoner og drøftinger.

En stor takk til vår veileder Geir Hyrve ved Barnevernets utviklingscenter (BUS) i Midt-Norge, du har vært til stor hjelp underveis. Takk for din entusiasme og tro på prosjektet. Takk også til resten av de ansatte ved BUS. Det har vært trygt å være i fagmiljøet deres siste måneden av prosjektperioden.

En stor takk også til medlemmene i vår referansegruppe: Berit Skauge, Even Ytterhus, Trond Ljøkjell og Berit Håvold.

Men aller mest vil vi takke informantene våre. Både de vi har intervjuet i hjelpeapparatet og spesielt ungdommene vi har hatt kontakt med. Uten dere hadde det ikke blitt noen rapport.

En stor takk til ungdom på Omsorgsstasjonen for barn og ungdom for lån av forsidebilde.

Trondheim, desember 2004

Anne Grytbakk og Jannicke H. Borgstrand

Forord fra Barnevernets utviklingscenter (BUS)

Denne rapporten omhandler temaet ungdom og prostitusjon. Det er et tema som har opptatt mange i Trondheim gjennom årene. Pressen har tatt opp denne problemstillingen uten at man har klart å dokumentere hvor utbredt fenomenet er i Trondheim by. Også mange studenter ved Sosialhøgskolen har vært opptatt av fenomenet og har prøvd å undersøke det. Dette har resultert i ulike prosjektrapporter. For å gjøre en lang historie kort, kan vi slå fast at det de har kommet opp med er mange myter men lite dokumentasjon på hva som foregår. Det er derfor naturlig at Trondheim kommune vil ha mer kunnskap om ungdommer som selger eller bytter seksuelle tjenester. Dette for å kunne foreta mer målrettet innsats overfor denne målgruppen.

Å forske på et område som prostitusjon er vanskelig. Det er i stor grad et tabubelagt fenomen som krever kløkt og nøye overveielser før man nærmer seg feltet. Det at man her snakker om delvis ulovlige handlinger som er stigmatiserende for aktørene, gjør det ikke enklere. Det at det er så vanskelig å få tilgang til data kan være med på å forklare hvorfor vi har så lite dokumentasjon om fenomenet i Trondheim.

Fenomenet ungdom og prostitusjon er myteomspent. Det betyr at mange har hørt historier om barn og unge som blir utnyttet, uten at man kan si noe mer om hvem det er. Det er vandrehistorier som kan ha sitt utgangspunkt i en konkret sak eller det er historier som kommer rekende ”på ei fjøl” og blir fortalt videre, gjerne i noe endret form. Dette prosjektet har først og fremst tatt sikte på å forstå fenomenet ungdomsprostituasjon i Trondheim. Før man går videre og kartlegger utbredelsen av prostitusjon blant barn og unge, må man vite mer om selve fenomenet.

I alle kvalitative studier er det viktig å gjøre rede for konteksten for undersøkelsen. Det samme er tilfelle her. Hva er konteksten for ungdom som selger eller bytter seksuelle tjenester i Trondheim? I dette prosjektet startet man med å intervju sentrale aktører i hjelpeapparatet for å finne ut om det var barn og unge som drev med prostitusjon. I tillegg til å gi informasjon om hva hjelpeapparatet visste om fenomenet kunne de også hjelpe til med å skaffe informanter. Det ble derfor forhandlet med disse om å få tilgang til feltet. Disse forhandlingene ga i de fleste tilfeller et magert resultat. Årsaken til dette kan være flere. Det kan være manglende kunnskaper om fenomenet, lojalitet til brukerne, det at det er vanskelig å snakke om fenomenet eller andre årsaker. Dette førte til at prosjektmedarbeiderne selv i stor grad har skaffet ungdommer som kjenner til virksomheten.

Det å få tilgang til et felt er mer enn bare å være fysisk tilstede eller ikke. Det er ikke bare enkelt for sosialarbeidere å oppsøke miljøer for å utføre deltakende observasjon. I disse miljøene er det uskrevne regler for hva man kan gjøre. Goffman omtaler normene som gjelder for offentlige områder som kafeer, kjøpesenter osv. som ”sivil uoppmerksomhet”. Med det mener han at her skal man vise en bevisst mangel på interesse for personer som oppholder seg der, ha minst mulig øyekontakt, ikke komme for nær andre personer osv. Skal man foreta observasjoner krever dette fokus og det kan bryte med de uskrevne normene som gjelder for sosial interaksjon på slike steder. I tillegg kan det være at ungdommer som har møtt sosialarbeidere på Kirkens Bymisjon blir vakttsomme når de møter disse ute på byen. Siden prostitusjon ikke er noe man snakker høyt om, vil atferden til ungdommene bli deretter.

Så det å få kontakt med ungdom som man ønsker å studere har vært en vanskelig og langtrukken prosess. I dette prosjektet har man fulgt snøballprinsippet. Det betyr at en informant har ledet en videre til neste.

Dette prosjektet startet selvsagt ikke på bar bakke. Prosjektmedarbeiderne hadde erfaring med å arbeide med målgruppen og kunne vurdere hvilken strategi som egnet seg for å få tilgang til informasjon om det ”lukkede” miljøet. Som skrevet ovenfor løser ikke tilgangen til miljøet de metodiske problemene. Det er ikke dermed sagt at man får tak i relevante data for å forstå fenomenet.

Et av hovedfunnene i de ulike prosjektene som har vært utført om ungdomsprostituasjon i Trondheim er mangelen på funn. Man har ikke klart å trenge inn i miljøene. Det er derfor et spennende utviklingsarbeid som er blitt utført i dette prosjektet. Det å få mer innsikt i fenomenet kan være begynnelsen til flere prosjekter innenfor området. På samme måte som incest var et område det knapt ble snakket om for 20 år siden, vil denne rapporten være med på sette ungdomsprostituasjon på dagsordenen i Trondheim. Har man først satt fokus på dette, vil det skape oppmerksomhet om temaet hos ulike aktører i hjelpeapparatet.

Barnevernets utviklingssenter i Midt-Norge (BUS) har som uttalt målsetting å bidra til kunnskaps- og fagutvikling innen barnevernfeltet i regionen. For å få til dette må vi samarbeide med både offentlige og private instanser som har ansvar for praktisk utøvende barnevern. Vi har også et ansvar når det gjelder å gi prosjektveiledning overfor feltet. Denne rapporten er et praktisk eksempel på hvordan praksisfeltet og BUS kan samarbeide om et prosjekt.

Trondheim, desember 2004

Geir Hyrve
Veileder

Innhold

Sammendrag	7
1.0 Innledning	9
1.1 Historikk.....	9
1.2 Målsetting.....	11
2.0 Hva er prostitusjon?	12
2.1 Definisjon.....	12
2.2 Lovverket.....	12
2.3 Survival sex og "gråsonen".....	13
2.4 Avslutning.....	14
3.0 Målsetting, avgrensninger og metoder	15
3.1 Metoder.....	15
3.2 Ungdommene som informanter.....	16
3.3 Feltarbeid.....	17
3.3.1 Målsetting ved feltarbeidet.....	17
3.4 Hjelpeapparatet som informanter.....	18
3.4.1 Målsetting.....	18
3.5 Internett.....	18
3.6 Referansegruppe.....	19
4.0 Ungdommenes forståelse av fenomenet	20
4.1 Innledning.....	21
4.2 Ungdommenes kjennskap til fenomenet.....	21
4.3 Ungdommenes synspunkter om temaet og sex generelt.....	21
4.4 Ungdommenes uttalelser om hvorfor enkelte selger eller bytter sex.....	23
4.4.1 Personlige forhold.....	23
4.4.2 Materielle forhold.....	24
4.5 Arenaer.....	24
4.5.1 Sosiale miljø.....	24
4.5.2 Fysiske miljø.....	25
4.6 Ungdommenes tanker om tiltak.....	26
4.7 Oppsummering.....	27
5.0 Feltarbeid	28
5.1 Innledning.....	28

5.2	Hvilke observasjoner har vi gjort	29
5.3	Observasjoner i midtbyen	30
5.4	Pirterminalen.....	30
5.4.1	Oppsummering.....	31
5.5	Hvem kontakter unge jenter	31
5.6	Avslutning.....	32
6.0	Internett	34
6.1	Innledning.....	34
6.2	Internettprofil.....	35
6.3	Hva sier informantene om bruk av internett.....	36
6.4	Drøfting	37
6.5	Annonseblader og internett	38
6.6	Avslutning.....	39
7.0	Hjelpeapparatets kjennskap til fenomenet	41
7.1	Innledning.....	41
7.2	Kjennskap til jenter og prostitusjon	42
7.3	Kjennskap til gutter og prostitusjon	43
7.4	Historier fra "gråsonen"	44
7.5	Hjelpeapparatets synspunkter generelt.....	45
7.6	Hvordan oppstår mistanken?	46
7.7	Hvem er ungdommene?	47
7.8	I hvilke miljø foregår prostitusjon i Trondheim?	48
7.8.1	Arenaer og hvem er kunden?	49
7.9	Hjelpeapparatets forslag til tiltak.....	50
7.9.1	Primær forebyggende tiltak.....	50
7.9.2	Sekundær forebyggende tiltak.....	50
7.9.3	Tertiær forebyggende tiltak	51
7.10	Tema på arbeidsplassen	52
7.11	Oppsummering.....	52
8.0	Oppsummering og drøfting	54
9.0	Forslag til tiltak.....	59
9.1	Innledning.....	59
9.2	Økt kunnskap om ungdomsprostitusjon	59

9.2.1 Innholdsbeskrivelse og metode.....	59
9.3 Fokus på barnevernet	60
9.4 Internett.....	60
9.5 Uropatrulje/opsøkende arbeid	61
9.6 Oppsummering	61
Litteraturliste	62

Sammendrag

Om ungdom under 18 år som selger eller bytter seksuelle tjenester i Trondheim.

På oppdrag fra Trondheim kommune har Kirkens Bymisjon i Trondheim gjennomført en kartlegging av ungdomsprostitusjon i byen. Vi har sett på omfanget og om det dreier seg om spesielle grupper. Forslag til tiltak er også en del av oppdraget.

Vi valgte å kartlegge ved å beskrive fenomenet gjennom hva ungdom selv og ansatte som arbeider med ungdom har fortalt. I tillegg har vi gjort feltarbeid i byen og på internett.

Vi har intervjuet 21 ungdommer og ansatte på 23 ulike hjelpeinstanser og institusjoner i Trondheim.

Alle ungdomsinformantene har kjennskap til fenomenet salg eller bytte av seksuelle tjenester. Noen har mye kjennskap, andre mindre. 6 av jentene forteller om egne erfaringer med salg av sex.

21 av 23 hjelpeinstanser bekrefter at de har kjennskap til jenter eller gutter som de vet eller har sterk mistanke om prostituerer seg. 21 svarer ja i forhold til jenter og 12 svarer bekreftende i forhold til gutter.

Å tallgi hvor mange det dreier seg om er vanskelig. Informanter har blitt spurt om hvor mange de har kjennskap til og tallet varierer veldig. Få kjenner til gutter og vi valgte derfor tidlig å ikke ha fokus på gutteprostitusjon.

Den åpenlyse prostitusjonen andre store byer i Norge har, er fraværende i Trondheim. Prosjektet kan ikke se noe synlig ”prostitusjonsstrøk” i byen. Trondheim sentrum og spesielt Trondheim torg blir likevel nevnt som et sted hvor ungdom møter et belastet miljø og hvor jenter forteller at de får tilbud om å selge sex og at noen gjør det.

Gjennom god hjelp fra ei jente med egne erfaringer fikk vi innblikk i hvordan internett kan fungere som kontaktena for sexsalg. Det vi med sikkerhet kan fastslå er at internett gjør at det raskt og enkelt kan knyttes kontakter til kjøp og salg av seksuelle tjenester. Tilgangen på kunder som er villig til å betale for sex med jenter under 18 år ser ut til å være stor.

Det er de fra før belastede, krenkede og omsorgssviktede unge våre informanter tror er spesielt utsatt for å havne i prostitusjon. Ungdom som er sårbare, har utydelige grenser, og ungdom hjelpeapparatet kjenner fra før.

Vi møter fenomenet i spennet mellom forelskelse, utprøving, utnyttning, overgrep og salg av sex. Unge jenter sier de er stolt av kroppen sin og gjør hva de vil med den. Mens sosialarbeidere, helsesøstere og foreldre reagerer steikt på et økt fokus på kropp, mote og sex og er bekymret for utviklingen.

Fagfolk sier de vet for lite om tema og synes det er vanskelig å snakke om prostitusjon. De etterlyser tiltak i byen og sier de vil lære mer om tema.

Unge rusmisbrukere med prostitusjonserfaring sier at de debuterte tidligere enn noen i hjelpeapparatet skjønnte, og at de så å si aldri er blitt spurt om prostitusjon.

Helle

Helle er i dag 20 år Hun er godt kjent av hjelpeapparatet i Trondheim.

Helle fikk tidlig problemer på skolen. Mamma og pappa stilte opp men det ble mye skulking og lite gjort av skolearbeid.

Foreldrene ble skilt da Helle begynte på ungdomskolen, noe som medførte at de hadde nok med egen sorg, nyetablering og en yngre bror.

Helle fikk nye litt eldre venner og hun fikk smaken på rus. Etter hvert ble behovet for penger stort.

Barnevernet kom aktivt inn i saken etter at PPT gav opp å jobbe med Helles skoleproblemer.

Helle oppholdt seg mye i sentrum og kom i kontakt med flere sosialarbeidere ved ulike tiltak i byen og med politiet. Helle ble plassert på institusjon med samtykke fra foreldrene. Hun var da 15 år. Det gikk rimelig greit, men Helle fortalte i ettertid at hun rusa seg under oppholdet på institusjonen dog mindre enn da hun bodde i byen.

Etter institusjonsoppholdet prøvde hun å bo i Trondheim igjen. Det gikk veldig dårlig. Rusinga økte sterkt, hun ble kjæreste med en eldre rusmisbruker og etter en tid begynte hun å prostituere seg. Helle ble på nytt plassert på institusjon. Denne gangen med tvang.

Etter endt opphold levde Helle et omflakkende liv sammen med kjæresten. De hadde felles leilighet og tok turer til Oslo inn imellom. På turene til Oslo kjøpte de dop og etter hvert kom det fram at Helle solgte sex mens hun og kjæresten var i hovedstaden. De var begge to avhengig av de pengene Helle tjente på prostitusjon.

Foreldrene sto på sammen med engasjerte sosialarbeidere for å få henne i rusbehandling, men Helle var nå blitt 18 år og ville ikke ha hjelp. Saken ble overført fra barnevern til sosialtjenesten. Tilslutt fikk hun tilbud om avrusing, men hun stakk av etter et døgn.

Helle har fortalt at hun prostituerte seg i Trondheim før hun var 18 år. Helle bor nå i Oslo. Der har hun kontakt med ulike hjelpeinstanser. Hun er rusmisbruker og prostituert.

1.0 Innledning

Jeg ønsket å ydmyke meg selv. Kall det en form for selvskading. Underveis hadde jeg mest lyst til å dø. Det var jo målet også. Jeg var ganske deprimert den tiden. Det var alltid avklart på forhånd hvilke tjenester jeg skulle gjøre. Prisen var fra 1500 til 4000 kroner (Mie16 år).

Politisk og administrativ ledelse i Trondheim har i lengre tid ønsket å kartlegge hvorvidt det foregår barne- og ungdomsprostitusjon i kommunen. Kommunen er opptatt av hvor stort omfang dette kan ha og om fenomenet kan knyttes til spesielle grupper eller miljøer i Trondheim. Dette springer ut fra kommunens fokus på et mer målrettet forebyggende arbeid i forhold til risikogrupper, og særlig i forhold til barn og unge.

Kirkens Bymisjon i Trondheim ble i 2002 kontaktet av Trondheim kommune, og bedt om å lage en prosjektbeskrivelse av hvordan en kartlegging av barne- og ungdomsprostitusjon kunne gjennomføres. I desember 2002 ble det sendt en prosjektbeskrivelse til kommunen, med konkrete forslag om hvordan en kartlegging kunne gjennomføres. Trondheim kommune ba Kirkens Bymisjon om å utføre kartleggingen og prosjektet startet opp i slutten av september 2003. Vi har vært to personer som har gjort denne kartleggingen på ca 130 % stilling til sammen. I tillegg finansierte Barnevernets utviklingscenter i Midt-Norge 2 måneders lønn og kontorplass høsten 04 for å skrive rapporten.

Vi valgte å bygge opp rapporten ved innledningsvis å skrive kort om prostitusjon og hva lovverket sier. Deretter beskrives metodevalget vårt. Vi gjengir hvilken kjennskap våre ungdomsinformanter har om temaet prostitusjon, og hvilke tiltak de tror kan forebygge at ungdom starter å prostituere seg. Det er gjennomført feltarbeid i Trondheim sentrum og på internett som deretter beskrives. Videre formidler vi hva ansatte i hjelpeapparatet har fortalt om temaet og deres forslag til tiltak. Til slutt kommer en generell drøfting av ungdomsprostitusjon i Trondheim og forslag til tiltak. Det er valgt å bruke anonymiserte historier underveis for å beskrive fenomenet ytterligere. Informantene ble lovt full anonymitet så historiene er forandret og døpt om.

1.1 Historikk

Trondheim er kjent som en by med lite eller ingen synlig prostitusjon. Byen har ikke et etablert "strøk", med gateprostitusjon slik de andre store byene; Oslo, Bergen og Stavanger har. I Trondheim har fagmiljøene forholdsvis lite kunnskap om prostitusjon. Det kan se ut som om dette preger manges syn og holdninger til temaet. Det er nærliggende å tro at lite kunnskap om temaet er med på å skape og opprettholde de rykter som går. Det at det finnes lite kunnskap om prostitusjon i byen kan ha skapt myter om temaet.

I 1985 ble det foretatt en prostitusjonsundersøkelse i Trondheim. Den var omdiskutert og spesielt ble det satt fokus på koblingen incestutsatt og prostitusjon. Støttesenter mot incest ble opprettet i kjølvannet av dette (Muntlig kilde, Aud Steinsbekk, senter mot incest Sør-Trøndelag).

I løpet av årene har ulike studentgrupper ved sosialhøgskolen i Trondheim og Høgskolen i Sør-Trøndelag skrevet prosjektrapporter om tema. Det spesielle som dukker opp i hver rap-

port er beskrivelsen av en lukkethet rundt temaet prostitusjon i Trondheim. Disse studentarbeider er for tiden ikke å få tak i.

En kan anta at hovedfunnene fra tidligere rapporter er at få har sett synlig prostitusjon og at det er begrenset prostitusjon i Trondheim. Det at prostitusjon sjeldent blir satt på dagsorden i fagmiljøene og i media underbygger synet, om at det er et lite og usynlig fenomen i byen. Det har gitt få fagpersoner muligheten til å utforske og stille spørsmål rundt fenomenet. Mange har uttalt at de tror det er hotellprostitusjon i byen, men utover det har vi liten kjennskap til fenomenet både blant de over og under 18 år. Mange rykter har gått og en av prosjektets oppgaver har vært å snakke med ansatte og ungdom i byen for å få fram konkret informasjon.

En kan spørre seg om det er slik at det i Trondheim er spesielt sterke normer mot prostitusjon som gjør at få snakker om det og at det som foregår skjer i det skjulte? Hvorfor har ikke Trondheim oftere satt tema prostitusjon på dagsorden? Kan det henge sammen med den kultur som råder på ulike nivåer i byen? Da tenker vi både politisk, sosialfaglig, politiets syn/strafferettslig og blant den enkelte samfunnsborger.

Prosjektet har hatt store problemer med å finne gutter og det kan bety at det for gutter er et dobbelt tabustempel. Med det mener vi at det å være prostituert er tabubelagt i forhold til kvinner og jenter, men at det kanskje er et dobbelt tabu forbundet med å være mannlig prostituert.

Synet og forståelsen av prostitusjon er gjenstand for stor debatt. Prostitusjon er et vanskelig, kontroversielt og utfordrende tema. Det er selvsagt uenigheter om hvordan en skal forstå prostitusjon som samfunnsfenomen og de ulike aktører som tar del i kjønnshandelen. Graden av frivillighet og utnytting diskuteres, samt skadevirkninger av denne type virksomhet. Meningene blir desto sterkere når vi i tillegg snakker om barn og ungdom. I Pro senterets rapport "Hjelpeapparatets forhold til kommersiell utnytting av barn og ungdom" (Nordli 2001) konkluderes det blant annet med at mange ansatte i hjelpeapparatet mangler kunnskap om kommersiell seksuell utnytting av barn og ungdom. Hjelpeapparatet synes temaet er vanskelig og tabubelagt og de ansatte sier de ikke ønsker å tilføre de unge stigma og eller ødelegge den etablerte relasjonen til vedkommende ved å ta opp dette problemet. Det er interessant for prosjektet å undersøke om det er slik i Trondheim også. Hvordan kan vi være gode hjelpere hvis våre ungdommer bruker kreftene sine på å skjule ting og eller skamme seg over egne liv?

Vi tror ikke synet på prostitusjon i Trondheim er annerledes. Kanskje er det enda vanskeligere for oss, å forholde seg til temaet ettersom det generelt er lite fokus på prostitusjon i byen? Det skaper uansett store utfordringer når en skal arbeide med temaet. Er det greit for oss som arbeider med ungdom at prostitusjon fortsatt er et skjult problem? Det er muligens greit for oss for da unngår vi det ubehagelige, men neppe greit for de ungdommer vi arbeider med. Prosjektgruppa har en tanke om at temaet er noe vi må våge å forholde oss til. Lære oss å spørre om ungdom og sex, bytterelasjoner og prostitusjon. Kommunisere at vi vet at dette skjer og at det er greit å snakke om det.

Rapporten "Ung prostitusjonsdebut" (Jessen 1998), er basert på intervju av 10 kvinner som alle debuterte med prostitusjon før de var 16 år. 8 av de 10 kvinnene kom fra en belastet bakgrunn.

Oppbrutte familieforhold, mangel på stabile omsorgspersoner, få grenser, mye rusmisbruk i hjemmet, utrygghet og svik preget oppveksten. 3 hadde blitt seksuelt misbrukt som barn. 2 av

kvinnene fortalte om en "normal" barndom - hvor mor og far ikke er å lastes for noen ting. For alle ble prostitusjon en realitet i ung alder. De debuterte 14.5 år gamle (Jessen 1998 s. 76).

Slik vi ser det er dette en beskrivelse av barnevernets barn, sosialtjenestens familier og rustiltakenes ungdommer. Det må vi forholde oss til. Men hvordan gjør vi det? I rapporten Ung i Trondheim fra 1995 foretok Ungforsk en kvantitativ undersøkelse av ungdom mellom 13 og 17 år. 1,2 % (40 stk) hadde utført seksuelle tjenester mot betaling en eller flere ganger. I rapporten kommer det fram at det er en større prosentandel gutter som viser til prostitusjonserfaring enn jenter. Denne undersøkelsen fortalte noe om utbredelse, men ingenting om forståelse av fenomenet prostitusjon blant ungdom i Trondheim.

Blant ungdom selv, voksne og fagfolk i Trondheim har det versert rykter om at ungdom har sex mot betaling. I juli 2003 hadde Adresseavisen et oppslag vedrørende ungdom som selger kroppen sin til fremmede menn. Oppslaget fokuserte på at helt vanlige jenter selger sex for å få råd til dyre moteklær. Politiet i Sør-Trøndelag uttaler at de kjenner til at dette skjer, men at de ikke kjenner til hvilket omfang det kan ha.

Prostitusjonsmarkedet i Oslo er i forandring og vi kan lese om økt andel av utenlandske kvinner på gata i hovedstaden. *Sexsalget øker det er kundens marked* (Dagbladet oktober 2004). Prostituerte er på reise rundt i landet og tilbyr sine tjenester, også i Trondheim. Sex selger i alle varianter og ungdom er en del av dette.

1.2 Målsetting

Målsettingen for prosjektet er gitt av Trondheim kommune og er formulert slik:

- Å foreta en kartlegging for å finne ut om det foregår prostitusjon/bytte av seksuelle tjenester blant ungdom under 18 år i Trondheim.
- Hvor stort omfang dette kan ha.
- Om det dreier seg om spesielle grupper og eventuelle tiltak videre.

Vi har på bakgrunn av kartleggingen utarbeidet denne prosjektrapporten.

Vi har fått lite informasjon om gutter og prostitusjon, og valgte tidlig i kartleggingsperioden å legge guttene til side. Det vi har fått høre om gutter og prostitusjon i Trondheim er likevel tatt med i rapporten

Vi håper dette arbeidet og denne rapporten kan bidra til et økt fokus og økt kompetanse på området.

2.0 Hva er prostitusjon?

For å foreta en kartlegging av ungdomsprostituasjon er det nødvendig å se nærmere på begrepet og hva andre har sagt og skrevet.

Vi vil nå definere hva prostituasjon er og se hva lovverket sier.

Det er selvsagt uenigheter og ulike oppfatninger om hvordan en skal forstå prostituasjon, som samfunnsfenomen og de ulike aktører som tar del i kjønnsandel. Graden av frivillighet, utnyttning og skadevirkninger debatteres.

2.1 Definisjon

Det finnes flere måter å definere prostituasjon på. Vi har valgt å ta utgangspunkt i den definisjonen som blir mest brukt i den norske litteraturen vi har benyttet oss av. "Prostitusjon foreligger når minst to parter kjøper respektivt selger seksuelle tjenester mot (vanligvis) økonomisk vederlag, som gjør forutsetningen for den seksuelle tjenesten" (Jessen 1998, Nordli 2001).

Pro-senteret, som er et riksdekkende kompetansesenter for prostituasjon, bruker denne definisjonen som er hentet fra en svensk prostituasjonsutredning fra 1993. Denne definisjonen presiserer 4 elementer. Det er en seksuell tjeneste som objekt og det finnes en kjøper og en selger og det er det økonomiske vederlaget som er forutsetningen for at den seksuelle tjenesten skal finne sted. En selger, en kjøper, en tjeneste og et vederlag.

Det er viktig å påpeke at bildet av ungdom som selger sex er langt mer broket enn det en slik definisjon kan gi inntrykk av. Vi må spørre om denne definisjonen er dekkende for ungdom som selger sex, og hvordan forholder vi oss til begrepet prostituasjon når ungdom bytter sex mot for eksempel rusmidler eller klær?

Margaretha Jarvinen uttaler at for at en seksuell relasjon skal kunne kalles prostituasjon må kjønnsandel være knyttet til en gjenytelse, enten den gis i form av penger eller annen form (Skilbrei 1998).

Slik vi da forstår det trenger ikke vederlaget kun å være penger men kan også være andre goder eller ting.

En bekjent forteller: *Ei jente på 15 - 16 år kommer bort til en mann som har fylt bensin på bilen sin. I det han skal betale spør jenta om han ikke kan kjøpe et kontantkort til henne. Litt forbauset kikker han på henne. Hvor hun sier: Jeg kan bli med deg til bilen din, så kan vi ordne opp der.*

2.2 Lovverket

Lovgivningen slår fast at det er tillatt å selge og kjøpe seksuelle tjenester i Norge. Det som er straffbart er å tjene penger på andres prostituasjon. Det er heller ikke lov å kjøpe sex av barn og unge under 18 år.

FN definerer barn i sin barnekonvensjon: *”For så vidt angår denne konvensjonen, menes med barn, et hvert menneske under 18 år, med mindre myndighetsalder nås tidligere ved lovgivning som gjelder barnet”*.

De som er under 18 år og involvert i denne typer aktiviteter blir omfattet av barnevernloven. Gjentakende prostitusjon er vurdert som et alvorlig atferdsproblem som krever at særlige tiltak blir iverksatt (forarbeidene til loven).

Tiltak etter barnevernloven kan settes i verk ovenfor barn under 18 år. Ungdom mellom 16 og 18 år kan ikke (selv om de har passert den seksuelle lavalder) fritt bestemme seg for å selge seksuelle tjenester, uten at det offentlige kan gripe inn.

Straffeloven er det eneste stedet i norsk lovgivning som nevner prostitusjon. Paragraf 202 i straffeloven har vært kjent som ”hallikparagrafen” da den retter seg mot hallikvirksomhet, det vil si å forlede, fremme, utnytte eller leie ut lokaler til prostitusjon. Den loven brukes sjelden.

Når det gjelder barn under 18 år reguleres de av Straffelovens § 203: Forbud mot kjøp av sex av personer under 18 år. ”Den som mot vederlag har seksuell omgang eller handlig med en person under 18 år, straffes med bøter eller med fengsel inntil 2 år”.

Loven sier at man også er straffeskyldig selv om man trodde at personen var over 18 år. Dette forbudet gjelder også i utlandet. Vi har kjennskap til at paragrafen kun har blitt brukt en gang. I Trondheim har vi det siste året sett flere saker som omhandler sex med mindreårige som er behandlet i rettsapparatet.

Prosjektet har valgt å ha fokus på prostitusjon eller salg/bytte av seksuelle tjenester blant aldersgruppen 13 til 18 år. Barneprostitusjon er slik vi forstår det barn opp til ca. 12 år, hvor det er voksne som utnytter barnet. Dette blir av lovverket definert som seksuelle overgrep.

2.3 Survival sex og ”gråsonen”

Survival sex er et begrep som betoner hvordan en seksuell tjeneste kan inngå i en bytterelasjon der det som mottas i bytte er goder som vedkommende trenger for å overleve; mat, husly, stoff eller penger til å kjøpe disse eller andre ting. Mens definisjonen av prostitusjon er en distinkt transaksjon, er survival sex et gråsonefenomen hvor sex er en del av bytterelasjonen, og som befinner seg i den uklare grenseflaten rundt prostitusjon (Hegna, Pedersen 2000).

I innledningen av rapporten fra Nova ”Sex for overlevelse eller skyggebilder av kjærlighet. Ungdom under 18 år som selger seksuelle tjenester”. (Ibid) stiller de spørsmål om prostitusjon er noe annet når vi snakker om ungdom enn når vi snakker om voksne? Rapporten problematiserer rundt temaer som, hva er prostitusjon, hva er salg av sex, hva er bytte av sex? Når går kroppen og seksualiteten over fra å inngå i en kjærlighetsrelasjon til å bli en kapitalform i en bytterelasjon?(Ibid).

Vi har bestemt oss for å bruke begrepene ungdomsprostitusjon og salg eller bytte av seksuelle tjenester om hverandre. Vi ser det kan være betenkeligheter med å bruke et så stigmatiserende begrep som ungdomsprostitusjon i forhold til aldersgruppen vi har konsentrert oss om. Derfor har det vært naturlig for oss å bruke begrepet salg eller bytte av seksuelle tjenester i samtaler med ungdom. Til de ansatte i hjelpeapparatet har vi brukt begrepet prostitusjon. Vi har ikke

opplevd det som spesielt problematisk. Vi har erfart at både ungdommer og hjelpeapparatet som vi har snakket med også bruker begrepene om hverandre. Vårt inntrykk er likevel at vi snakker om det samme.

Mange av historiene vi har hørt om opererer i det vi kaller en ”gråsonen”. Med gråsonen tenker prosjektet på historier som spenner fra forelskelse, utprøving, utforskning, utnyttning, overgrep og prostitusjon. Det er derfor viktig at leserne har det i minne når det leses videre. Samtidig må det sies at det er store utfordringer i forhold til hvordan vi i hjelpeapparatet forholder oss til temaet og hvordan vi snakker om det. Vi ser at bruken av ordet prostitusjon kan ha en annen, sterkere og mer stigmatiserende klang enn bytte av sex begrepet har. Ungdom sin språkbruk er ofte sjokkerende og preget av overdrivelser. Det må vi ta høyde for.

Det er flere ansatte i hjelpeapparatet som i intervju har vært opptatt av at vi som hjelpere, må passe oss for å fortolke alt i verste mening og at faren for stigmatisering er stor.

2.4 Avslutning

Det å gjennomføre kartleggingen og skrive rapporten har gitt oss innblikk i et felt, som krever forsiktighet med tanke på at vi står ovenfor store variasjoner i historier, stort rom for fortolkning og at sex er et tema som ofte får et sensasjonspreg. Vi har likevel valgt å bruke utdrag fra våre historier for å synliggjøre hva dette kan handle om. Det gjør vi fordi vi ikke vil eller kan bagatellisere det vi har fått kjennskap til, og fordi våre informanter så godt har fortalt og delt historier og tanker med oss. Både de voksne og utdannede og ungdommene har gjort det.

I september 2004 ble Nova rapporten ”Ansvar i grenseland. 16 åringers forståelse av seksuell utnyttning”, skrevet av Ingrid Smette på oppdrag fra Redd Barna gitt ut. Rapportens hovedproblemstilling er hvordan ungdom selv forstår seksuell utnyttning og seksuelle overgrep, og om deres forståelse skiller seg fra rettsapparatets definisjoner. ”Funnene i rapporten kan uttrykkes i noen dilemma som arbeidet med temaet ungdom og seksuell utnyttning må forholde seg til: Hvordan skal man beskytte ungdom mot utnyttning uten samtidig å avfeie deres ønske om ansvarlighet? Hvordan skal vi forstå og håndtere ungdoms motivasjoner når de ønsker å etablere relasjoner voksne definerer som skadelige?” (Smette 2004 s 11).

Vi har en målsetting med rapporten om å ansvarliggjøre voksne som arbeider med ungdom, slik at ungdom som utforsker nye arenaer og roller kan gjøre det med våkne og ansvarsfulle voksne rundt seg, og som kan trå til når det trengs.

3.0 Målsetting, avgrensninger og metoder

3.1 Metoder

Vi to i prosjektet brukte mye av den første tiden til å sette oss inn i tema. Vi dro til Oslo på hospitering hos Pro-senteret. De stilte velvillig opp og vi var der tre dager med besøk og samtaler hos Pro-senteret. Det ble gjort avtaler for oss med Nova (Norsk institutt for forskning om oppveks, velferd og aldring) og Uteseksjonen i Oslo. Nyttige innspill og inspirasjon til å gå i gang var resultatet av disse samtalene.

Vi besøkte Kirkens Bymisjon sine tiltak i Oslo, Natthjemmet, Bymisjonssenteret sin kvinnekafé Møteplassen, og Nadheim kvinnesenter. Vi fikk snakke med fagfolk og forskere som kjenner prostitusjonsmiljøet i hovedstaden. Vårt inntrykk er at det er få som kan si noe om prostitusjon blant ungdom mellom 13 - 18 år og at det i stor grad ble et nybrottsarbeid det vi skulle ta tak i. Vi diskuterte aktuelle problemstillinger og innfallsvinkler til kartleggingen vår. Det etablerte prostitusjonsmiljøet har uansett stor innsikt i de prostituertes livshistorier og flere forteller om trønderjenter i miljøet. Jentene forteller at de har prostituert seg tidligere i Trondheim, men så har de flyttet til Oslo hvor det er lettere å gjemme seg bort. I tillegg er det et etablert prostitusjonsmiljø i byen. Dette er jenter som Kirkens bymisjon, Pro-senteret og Uteseksjonen i Oslo møter på gata. Et stort antall av dem er rusmisbrukere.

I tillegg har vi hatt gode og viktige samtaler med andre prostitusjonstiltak i andre byer i Norge.

Vel hjemme tok vi flere runder og mange diskusjoner med oss selv, kolleger på Omsorgstasjonen for Barn og Ungdom, Kirkens bymisjon og samarbeidspartnere for øvrig. Vi fikk viktige og nyttige innspill og besluttet å bruke intervju som hovedmetode.

Vi vurderte spørreskjema som metode men tror intervju gir oss en bedre beskrivelse av et fenomen vi vet lite om og at intervju gir større rom for å få fram nyanser og beskrivelser av gråsonen.

Vi har valgt å benytte kvalitative metoder i vårt kartleggingsarbeid og har intervjuet voksne som arbeider med ungdom og ungdom selv. Dette har vi gjort fordi vi ønsket å finne ut av hva som er likt og ulikt i synet på ungdom og prostitusjon. Ved å intervju de to gruppene har vi ønsket å se om de bekrefter hverandres historier og tanker om temaet. Å snakke med ungdom selv er nærmest en nødvendighet og det har vært spennende, artig og veldig lærerikt.

Vi utarbeidet to ulike intervjuguider. En for ungdom og en for ansatte i hjelpeapparatet. Vi har laget en enkel feltrapport som vi har fylt ut og brukt etter å ha vært ute og observert i byens gater. Videre ble det gjennomført en form for kartlegging og oppsøkende arbeid på internett. Vi vil nå beskrive de ulike metoder vi har valgt for å belyse fenomenet ungdomsprostituasjon.

Vi valgte altså å bruke to forskjellige intervjuguider og det har fungert greit, selv om intervjuene ofte gradvis har gått over til å bli en samtale rundt temaet. Dette synes vi har vært en naturlig vending og vi ser nytten av en åpnere samtale om et vanskelig tema. En kartlegging av prostitusjon åpner opp for behov for avklaringer og undringer underveis. Vi i prosjektgruppa har vært avhengig av en god dialog med våre informanter og det er forsøkt sikret med åpenhet og utveksling av tanker underveis.

I hovedsak har vi valgt tjenester og enheter som arbeider med ungdom i alderen 12 - 18 år som vi tror har spesielt god kjennskap til ungdom, deres forhold til og erfaring med eventuell prostitusjon. Vi har intervjuet ungdom i samme alder, men også eldre ungdom over 18 år for å få deres tilbakeblikk.

For å rekruttere ungdom valgte vi å bruke eget kontaktnett ettersom vi begge har arbeidet med ungdom i Trondheim på ulike tjenestesteder. I tillegg ba vi alle i hjelpeapparatet om hjelp til å finne informanter blant ungdom de kjenner og arbeider med. Det viste seg å være vanskelig å rekruttere informanter på denne måten. Mest hjelp fikk vi av to ulike fritidstiltak i kommunen. Der ble vi møtt meget positivt. Vi fikk komme på besøk og gitt fri tilgang til intervju av ungdom. De ansatte rekrutterte ungdom til oss, ofte satt sammen i små grupper på to og tre. Det er tydelig enklere å få jentene til å si noe om dette temaet enn guttene. Når vi gjorde disse gruppeintervjuene ønsket vi å snakke med ungdom generelt og ikke spesielt med tanke om at disse prostituerer seg. Vi fikk nyttig og aktuell informasjon om ungdoms eget syn på tema sex, bytte av seksuelle tjenester, prostitusjon og ungdomskultur pr. 2004.

2 jenter på 14 og 16 år forteller:

Gutta er konger hvis de ligger med 4 jenter, men ei jente blir fort stempla som hore.

Ei venninne av oss ble tilbudt ei flaske vodka mot å ha sex med en som er 4 år eldre. Han fortalte en trist historie om livet sitt for at hun skulle synes synd på han. Det bruker han vist å gjøre...

Vi vil nå i tur og orden presentere hva ungdom, ansatte i hjelpeapparatet, feltarbeid i Trondheim og på internett har fortalt oss om tema ungdom og prostitusjon. Hensikten er hele veien å viderefremme hva våre informanter har fortalt oss og hva vi selv har sett og hørt.

3.2 Ungdommene som informanter

Prosjektgruppen har intervjuet 21 ungdommer i Trondheim. De yngste 14 år og den eldste 28 år. Vi har intervjuet 19 jenter og 2 gutter. Av de intervjuede går 6 på ungdomsskolen, 8 på videregående skole mens 7 er jobbsøkere, i institusjon, rusbehandling eller under rehabilitering. Vi har intervjuet ungdommer fra alle bydelene i Trondheim.

15 av de intervjuede kommer fra hjem hvor foreldrene ikke bor sammen. Informantene forteller om problematiske hjemmeforhold med mine, dine og våre barn samt steforeldre som beskrives som vanskelige.

Vårt utvalg av informanter er rekruttert gjennom vår egen kjennskap til ungdom i Trondheim med bakgrunn i de jobber vi har hatt og har. I tillegg har vi fått god hjelp til rekruttering av informanter i fra to fritidstiltak i Trondheim kommune. Kafé Kaos og fritidsklubben på Flatåsen har rekruttert ungdom fra nærmiljøet. Disse ungdommene er ikke spesielt problembelastet og heller ikke en del av sentrumsmiljøet i byen. Kirkens Bymisjon ved Omsorgsstasjonen for barn og ungdom (OBU), ruskollektivet Kvamsgrind, barnevernsinstitusjonen Kletten fjellgård, Senter mot Incest Sør-Trøndelag, og en helsesøster ved en videregående skole i Trondheim har rekruttert informanter til prosjektet.

Flere av informantene har tett kontakt med barnevernet og andre offentlig ansatte på ulike tiltak i og utenfor byen. Denne kontakten er blant annet gjennom samtaler, hjelpetiltak i barnevernet, plasseringer på institusjon og gjennom aktivitetstilbud.

En av jentene vi har intervjuet tok selv kontakt med prosjektet. Hun hadde lest en artikkel om kartleggingsprosjektet i avisen og ønsket å bidra med sin historie. En gutt tok kontakt pr. telefon. Beklageligvis fikk vi ikke kontakt med han igjen da vi tok kontakt for intervjuing.

Ungdommene ble spurt hvilke fritidsinteresser de har. Det ser ut som det er de vanlige aktiviteter som går igjen. Sport, data, venner, festing og å gå på fritidsklubben. Noen forteller at de ofte er i sentrum eller har oppholdt seg der i perioder.

Av de intervjuede over 18 år har alle hatt eller har tilhold i rusmiljøet i Trondheim.

3.3 Feltarbeid

For å få kartlagt fenomenet salg eller bytte av seksuelle tjenester hos ungdom i Trondheim valgte prosjektet i tillegg til den kvalitative metoden å benytte oss av feltarbeid.

Feltarbeid som metode valgte vi for å gjøre observasjoner i miljøer der ungdom oppholder seg. Denne observasjonen ønsket vi å bruke til å få innblikk i og mer kunnskap om livene disse ungdommene lever når de er ute i det offentlige rom. Vi ønsket å innta en observerende rolle i feltarbeidet for å se om vi kunne legge merke til situasjoner som kunne handle om ungdomsprostituasjon.

Prosjektgruppa har foretatt 35 observasjoner. Vi har hatt hovedfokus på observasjoner i midt-byen. Stedene vi har oppsøkt er i hovedsak Dronningens gate, Nordre gate, Torget, Trondheim Torg, Sentralbanestasjonen og Munkegata. I tillegg har vi hatt 3 runder på Pirterminalen. Dette med bakgrunn i at det har gått rykter om spesielt gutteprostituasjon der. Vi har også vært noen runder innom Fjordgata.

Etter hver feltrunde ble det skrevet en feltrapport. I tillegg til feltrapporten har vi systematisk notert annen informasjon som har kommet frem under vårt feltarbeid som omhandler prostituasjon blant unge under 18 år.

3.3.1 Målsetting ved feltarbeidet

Vi ønsket oss mer kompetanse om problemområdet jenter og gutter som selger eller bytter seksuelle tjenester. Vi ønsket også å finne ut av hva vi kan og skal se etter for å gjenkjenne prostituasjon blant unge jenter og gutter.

Videre ønsket vi å oppholde oss på arenaer der ungdom ferdes, for på den måten å observere om det foregår kontaktetablering og hvor kontaktetableringen mellom unge jenter og eventuelle kunder foregår.

3.4 Hjelpeapparatet som informanter

Prosjektet har intervjuet 32 fagfolk på 23 ulike tjenester i Trondheim. Disse består i hovedsaklig av kvinner i alderen 30 - 49 år. Vi har gjort intervju av følgende tjenester og tiltak i byen:

- Fritidstiltak i byen; Kafé Kaos på Byåsen og Ungdomstjenesten på Flatåsen, Omsorgsstasjonen for barn og ungdom ved Kirkens bymisjon, Jentevakta.

- Barne- og familietjenesten i Trondheim, tiltak og forvaltning, Politiets forebyggende gruppe og kontrollgruppa i Politiet, Ressurssenter for barn og ungdom; nettverksteamet, Catharina-senteret, Barnevernsvakta, Kvalifiseringsprosjektet for atferdsvanskelige og minoritetsspråklige ungdom. Helsesøstere i grunnskolen og i den videregående skolen. Ungdomsbasen. Tiltak for gravide rusmisbrukere og deres barn ved Midtbyen helsestasjon.

- Veita dagsenter ved Frelsesarmeen, Senter mot incest i Sør Trøndelag (SMI), Helseteamet/helsestasjon for rusmisbrukere, Unge mødre prosjektet ved Stavne gård, Kvammen gård, Kletten fjellgård, Heidrunsenteret, Kvamsgrind kollektivet og Nidaros klinikken.

Prosjektet har bedt alle vi har intervjuet om hjelp til å finne ungdomsinformanter. Vi har også gitt informantene muligheten til å utføre intervjuene selv i forhold til ungdom de jobber med. Kun en tjeneste har gjort det.

Prosjektet har via kommunenes informasjonsside på nettet ”Interna”, oppfordret alle ansatte i Trondheim kommune om hjelp til å rekruttere informanter og å gi oss nyttig informasjon og innspill i forhold til temaet. Vi fikk ingen henvendelser.

Våre informanter arbeider både med barn, ungdom og voksne over 18 år. I hovedsak er det ungdom under 18 år som er klientgruppa.

Nesten alle oppgir at et av hovedproblemene de arbeider med er rus. I tillegg er psykiatri, psykososiale problemer, kriminalitet, skoleproblem, omsorgssvikt, incest, vagabondering, prostitusjon, boligspørsmål områder informantene arbeider mye med. Det vil si at alle våre kategorier har blitt nevnt en eller flere ganger.

Vold er nevnt som en tilleggs kategori i et intervju. Omsorgssvikt og seksuelle avvik er nevnt en gang hver i (andre) intervju.

3.4.1 Målsetting

Målsettingen med intervju av ansatte i hjelpeapparatet var å få hjelp til å kartlegge prostitusjon blant ungdom. Vi har stor tro på at vi gjennom et intervju får nyttig informasjon og gode beskrivelser av fenomenet.

3.5 Internett

Vi har valgt å bruke internett som en del av vår kartlegging. Dette for å få kjennskap til hva som kan foregå på internett. Vi valgte å legge ut en internettprofil på et kjent nettsted der vi utga oss for å være en jente på 15 år. Det har vært overraskende for oss å se hvor mange henvendelser vi har fått og hvor mange som ønsker å kjøpe sex gjennom internett.

Under kartleggingen på internett har vi ofte undret oss over hva som gjør at en godt voksen mann ønsker å kjøpe sex av en jente på 15 år. Utleveringen av egen seksualitet og den direkte sexpraten har overrasket oss. Til tider har vi opplevd det som både frastøtende og vanskelig og sitte å chatte med disse mennene. Mange av mennene uttrykker tydelig gjennom sin væremåte på nettet at de ser kvinnen som et objekt. Vår opplevelse er at de konstruerer erotiske fortellinger som de tror jenter/kvinner vil ha. De har et sterkt kroppsfokus og er rett på sak.

Vi har to ganger kjøpt avisa Søndag Søndag og gått gjennom annonsene der. Vi får bekreftet at det annonseres med tilbud fra kvinner om massasje, stripp, eskorte med mer i Trondheim. Den yngste var 18 år, og da en mannlig kollega ringte kom det klart fram at det var salg av sex det dreide seg om. En stor del av annonsene er av utenlandske jenter og alderen er fra 18 år og oppover. Noen tar i mot kunder hjemme mens andre er på gjennomreise og tar i mot kunder på hotellrom.

3.6 Referansegruppe

Vi valgte å opprette en referansegruppe for prosjektet. Det er gjort lite i forhold til prostitusjon i Trondheim og det var viktig å få med personer i referansegruppen som har noe kompetanse på området og som er engasjert i tema. Trond Ljøkjell, kriminolog fra Ungdomsbasen, Berit Håvold, helsesøster og sexolog. Berit Skauge, sosionom ved barnevernsvakta Trondheim Kommune og Even Ytterhus, ansatt i rådmannens fagstab i Trondheim og er SLT koordinator (Samordning av lokale kriminalitetsforebyggende tiltak), har vært med i referansegruppen.

I løpet av prosjektperioden har vi hatt tre møter med referansegruppen. Vi har intervjuet medlemmene, fått nyttige innspill og hjelp til å holde fokus underveis.

4.0 Ungdommenes forståelse av fenomenet

Siri

Siri er nå 19 år. Hun bor på institusjon og får behandling for sitt rusproblem. Da hun var 10 år skilte foreldrene lag og mor og Siri flyttet til Trondheim.

Siri forteller at hun startet med å ruse seg på ungdomsskolen. Hun og en venninne eksperimenterte med hasj. Etter en stund begynte hun å ruse seg på amfetamin. Siri forteller at hun begynte å ruse seg på grunn av en vond barndom.

Det var da Siri startet med amfetamin at hun havnet i rusmiljøet i Trondheim. En stadig større trang til rus førte til et økende pengebehov. Skrittet til å selge sex mot dop var ikke stort. I startfasen var det ofte eldre gutter i rusmiljøet som var kundene. Guttene dealer og har stor tilgang på det rusmiddelet du måtte ønske. Siri forteller at det på forhånd alltid ble avtalt om man skulle gi sex som betaling for dopet man fikk. Sexen skjedde ofte hjemme hos folk. Det var ofte flere andre fra miljøet i leiligheten.

Etter hvert solgte Siri sex mot penger. Hun hadde fortsatt kunder i miljøet i tillegg hadde hun helt ukjente menn som kunder. Siri forteller at jenter ofte gjør avtaler med folk utenfor miljøet. Ofte har jentene en såkalt "fucking friend". Fucking friend er en eldre kompis som man lager jevnlig avtaler med. Avtalene Siri laget var fra 800 kroner som det kostet for ett gram amfetamin, opp til 5000 kroner.

Siri forteller at da hun begynte med prostitusjon var det i tillegg til henne selv veldig mange jenter i miljøet i Trondheim som var under 18 år. Siri har kjennskap til 8-10 jenter som hun vet prostituerer seg eller har gjort det. Alle disse kjente hun da de var under 18 år.

Siri forteller også om jenter som har eldre kjærester. Kjærestene forsyner jenta med dop hver dag. Til gjengjeld må jenta stille opp med kroppen sin når kjæresten ønsker dette. Siri mener at også dette er en form for prostitusjon.

Siri forteller videre at man ikke prater om prostitusjon innad i rusmiljøet. Alle vet at det skjer men jentene snakker ikke sammen om hva det gjør med dem. Det er kjent at guttene gjør brekk mens jentene prostituerer seg for å få penger til dop.

Jentene Siri var sammen med var mye på Club 4. Club 4 var en erotisk klubb i Trondheim som nå er nedlagt. Siri har selv solgt sex der før hun var 18 år. Kundene var alle.

Ingen i hjelpeapparatet har spurt Siri om hun har solgt sex. Dette spørsmålet kom først da hun kom på institusjonen hun nå er på.

Siri har hatt noen sprekker etter at hun startet behandlingen av sitt rusproblem. På en av disse sprekke opplevde Siri å få en sperre på å selge sex. Siri uttrykker det slik: "Jeg hadde fått igjen følelsene".

4.1 Innledning

Prosjektet har intervjuet 21 ungdommer i Trondheim. Vi ønsket å bruke intervjuene for å få mer kunnskap og forstå mer om fenomenet ungdom som selger eller bytter seksuelle tjenester. Prosjektet mener at det er ungdom selv som er eksperter på sitt eget liv og det er de som vet hvordan ungdom tenker og handler i forhold til temaet. Siden vi kun har fått intervjuet to gutter blir det i det videre referert mye til jentenes kjennskap og forståelse av fenomenet.

4.2 Ungdommenes kjennskap til fenomenet

Alle informantene prosjektet har intervjuet har kjennskap til fenomenet salg eller bytte av seksuelle tjenester. Noen har mye kunnskap andre mindre. 6 av jentene forteller om egne erfaringer med salg av sex.

Mange av jentene snakker om Trondheim Torg og at det i miljøet som oppholder seg der, skjer ting som ligner på prostitusjon. Ei jente sier: ”jentene som henger på Torget får fort klengenavnet torghorer”. En av jentene vi har snakket med fortalte oss om ei venninne som henger mye på torget. Denne venninnen skal ha hatt sex for å få ting, alkohol, dop eller penger. Jenta som fortalte dette har selv fått tilbud om å selge sex. Jenta var 14 år.

Informantene forteller om tilbud om å selge sex på internett og om tilbud om telefonsex. De forteller om rykter og egne erfaringer om sex på toaletter i byen eller hjemme hos ukjente menn de har møtt i sentrum. Jentene forteller at guttene bruker slud midler for å få tilgang til sex. De lokker med goder som alkohol og gaver. En jente forteller om en eldre gutt som beskriver en trist oppvekst for å få jentenes sympati og for på den måten få tilgang på sex. Han tilbyr i tillegg alkohol hvis jentene kommer hjem til han.

Prosjektgruppen har også fått kjennskap til en ung jente som kontaktet menn direkte i byen. Denne jenta stoppet biler og tilbydde sex mot gavekort, penger, klær eller kontantkort. Denne jenta kontaktet spesielt menn i det utenlandske miljøet.

En jente på 15 fortalte oss at hun har hørt om ei jente som sugde en fyr for å få en bamse. En annen møtte en gutt på byen og hadde sex med han. Hun ble umiddelbart kalt for et ”fellesløp” i miljøet.

En annen jente forteller om en venninne som ble sammen med en gutt fordi han var rik. Hun fikk ny mobil av han da hun hadde sex med han. Han var 20 og hun 14 år.

Prosjektet har gjennom ungdomsintervjuene fått kjennskap til kun to historier som omhandler gutter som selger sex. To gutter solgte sex i homsemiljøet i Trondheim. Informanten beskriver guttene som ressursvake. Den andre historien kommer fra en jente som forteller at hun kjenner til en gutt som selger sex til eldre menn.

4.3 Ungdommenes synspunkter om temaet og sex generelt

Jentene varierer i synet sitt på tema. I forhold til at jenter har kjærester som er mye eldre enn seg selv, syns noen av informantene at dette er helt greit så lenge det er kjærlighet inne i bil-

det. Andre sier at det er "hæslig" å tenke på at unge jenter er sammen med eldre gutter. "Hva skal en voksen mann på 40 år med en kjæreste på 16 år. Det er hæslig å tenke på", sier en jente på 15 år.

Jenter forteller at det utenlandske miljøet i byen er populært blant jentene. Jentene syns det er status å ha sex med utlendinger. De norske guttene syns det er forkastelig at jentene gjør dette. Jenter som har utenlandske kjærester eller har hatt tilfeldig sex med dem blir i ungdomsmiljøet stemplet som "negerpuler". Har jenter sex med flere gutter på en helg blir jentene "felleshøl" mens gutter som gjør det samme får status. En av jentene (15 år) poengterte i intervju at likestillingen og sexpresset som kvinner har kjempet for, ikke er noe bedre enn det var før. Hun sier at jentene ofte føler seg tilsidesatt av guttene og de savner respekt.

Jenter uttaler at de ofte blir presset og overtalt av guttene til å ha sex. En jente fortalte oss at hun hadde sex med en eldre gutt. Hun ville egentlig ikke, men hun var forelsket i han. Etter at de hadde sex ville ikke gutten ha noe mer med jenta å gjøre. Jenta uttalte: "Jeg sa nei, men han fikk viljen sin likevel. Etterpå ble jeg dumpet. Det ble ikke brukt kondom så jeg måtte ta angrepille etterpå. Jeg var 13 år han var 20 år". Jenta fortalte oss at hun opplevde det som et overgrep i etterkant.

Mange av jentene forteller at de gjør som de vil med kroppen sin. Om de vil ruse seg eller selge sex så er det deres valg. De bestemmer selv over sin egen kropp.

Jentene vi har snakket med mener det er forskjell på det å få ting, opp imot det å få penger av menn for sex. De mener det er mer likt prostitusjon hvis man får penger. Det er vanskeligere å oppdage for foreldrene hvis man får ting istedenfor penger. Får man penger kan man være lur å kjøpe nøytrale ting som man kan holde skjult, men kjøper man noe for pengene kan det være enklere at det blir tatt mistanke til hvor man har fått pengene fra. En av jentene forteller at mor oppdaget at hun hadde kjøpt et nytt lakkskjørt. Dette gjorde at mor ble mistenksom på hvor jenta hadde fått pengene fra. Jenta hadde da også solgt sex på et hotell i byen. Jenta var 15 år.

En av jentene vi har intervjuet uttalte, at det er ikke alt man får man kan kalle for gaver. Får man en gave så forventes det ikke noe tilbake. Hun kaller ikke det å få dop eller andre ting for gave når hun må gjøre noe til gjengjeld, nemlig gi sex i bytte.

En annen jente fortalte at det er en følelsesmessig forskjell på det å få gaver/ting for å ha sex eller å få penger for det. Ved gaver er det enklere å forholde seg til det man har gjort. Det er mer prostitusjon hvis man får penger. Gaver er likevel like nedverdiggende å innrømme i miljøet og for seg selv.

Når informantene snakker om prostitusjon snakker de om jentene på strøket i Oslo eller jenter de ser på film. De bruker ikke begrepet prostituert om seg selv eller andre som selger/bytter seksuelle tjenester i Trondheim. De uttaler også at det er vanlig at de blir tilbudt ting eller penger av menn eller gutter i miljøet de ferdes i. Også voksne menn utenfor miljøet tar kontakt og kommer med tilbud.

Begrepet prostitusjon er lite brukt i rusmiljøet. Jenter i rusmiljøet snakker ikke om prostitusjon. De bruker mer en beskrivelse av handelen. Eks: 1000 for ei natt. Det er vanlig å få kunder i rusmiljøet via bekjentskaper.

Jentene mener også at det er forskjell på om man kjenner personen man selger sex til eller ikke. Det er mer prostitusjon hvis du ikke kjenner kunden. En kjent gutt som tilbyr penger for sex er mer ufarlig og føles mer trygt. Man oppleves ikke som prostituert hvis man er en del av en slik relasjon. En av jentene uttalte at det faktisk kan være følelser av noe slag inne i bildet hvis man kjenner personen.

Ingen av våre informanter har blitt spurt direkte av noen voksne i hjelpeapparatet om de selger sex. En av jentene som vi tidligere har fortalt historien til, ble spurt etter at hun kom på rusinstitusjon. Da hadde hun prostituert seg i mange år.

4.4 Ungdommenes uttalelser om hvorfor enkelte selger eller bytter sex

Informantene har mange meninger og tanker om hvorfor ungdom under 18 år selger eller bytter sex. Deres uttalelser dreier seg om personlige forhold som omsorg, respekt, kropp og bytterelasjoner. Men også beskrivelser omkring materielle forhold.

4.4.1 Personlige forhold

Det er et kjent fenomen at unge jenter ofte har eldre kjærester. En jente fortalte oss at hun fikk mye omsorg av kjæresten sin. Han var 10 år eldre enn henne. Etter hvert merket hun at det lå en forventning om sex hos kjæresten. Jenta var jomfru, men stilte etter hvert opp når han ønsket sex. De festet en del sammen. Det var alltid han som ordnet det slik at hun fikk både alkohol og andre rusmidler. Jenta uttalte det så sterkt som at hun ga og fikk sex men fikk aldri guttens følelser. Mange av informantene beskriver forhold der jentene er forelsket mens gutten bruker jentene for sex, og smigrer dem med gaver og penger for å opprettholde forholdet.

Informantene sier salg eller bytte av seksuelle tjenester henger sammen med forelskelse. Det er ikke "in" å være jomfru. Derfor gir jentene ofte etter for presset. Da er de i alle fall ikke jomfru lenger. Andre gir etter for å få innpass i miljøet. Jentene sier at de som prostituerer seg er jenter som ikke har respekt for seg selv. En av jentene som selv har solgt sex bekrefter at når man går inn i en slik relasjon så har man ikke respekt for seg selv og grensene for hva som er bra eller dårlig for seg selv er borte.

En av jentene vi har snakket med forteller at hun tror noen prostituerer seg for å få omsorg og dekke over en dårlig fortid. En annen jente beskriver at hun begynte å chatte på internett på grunn av ensomhet og kom i kontakt med menn der.

En av jentene forteller at det å selge sex var en del av hennes selvskading. Hun ønsket å skade seg selv og greide å oppnå ydmykelse gjennom å selge sex.

En jente som er incest utsatt forteller at hun prostituerte seg fordi hun da gjorde noe hun var vant til. Hun forteller om overgrep og voldtekter i barndommen og sier at hun kunne det med sex. Derfor var det så enkelt å tilby det. Noen ganger følte denne jenta at hun faktisk ble satt pris på, noen ganger var det spennende og andre ganger var hun livredd.

Jentene snakker om at det er mye press på kropp og hvordan man skal se ut. Guttene konkurrerer om å ha sex tidligst mulig og dette påvirker selvsagt jentene. Jentene vi har snakket med har fortalt om hvor vanskelig det er å si nei og sette egne grenser.

En av jentene med egne erfaringer med prostitusjon fortalte at det å selge seg, var å gjøre noe hun var vant til. Hun hadde aldri greid å sette egne grenser i forhold til kropp og seksualitet og solgte sex fordi det var en ting hun kunne og opplevde at hun mestret.

Ungdommene har en formening om hvem som går over grensen og starter med prostitusjon. Ungdommene forteller at de tror det er sårbare jenter med problemer fra før. De beskriver jenter med liten respekt for seg selv og sin egen kropp. Mange forteller om uro i oppveksten og familieproblemer som gjør at ungdom blir søkende til et miljø de kan trives i.

Informantene vi har snakket med mener at det å gå over grensen slik at man kan greie å selge eller bytte sex mot penger, eller andre ting kan henge sammen med en ustabil oppvekst. Problemer med foreldrene, mange flyttinger, splittede familier, ukjent far, slem stefar er ting jentene selv tror kan være risikofaktorer.

4.4.2 Materielle forhold

Noen av informantene nevner at de tror jenter selger/bytter seksuelle tjenester for å oppnå goder av materiell art. Det kan være penger, dop, klær, et sted å være eller andre ting. Det er enkelt å gjenta handlingen når du først har gjort det en gang og gått over grensen. En av jentene sa: *"man kan jo bli avhengig av pengene også"*.

Andre jenter forteller at de må stille opp med sex når de er på rømmen fra foreldrene eller fra institusjonen de bor på. For å få husrom må man gi sex i bytte. Dette er ofte en uutalt forventning fra han som bor i leiligheten.

En av jentene som er en del av rusmiljøet i Trondheim, forteller at det oppstår forventninger om at jenter som får dop/rusmidler på fest må gi noe tilbake. Det er en uutalt forventning om at man da skal stille opp seksuelt og gi sex tilbake. Samleie er vanlig men guttene kan også kreve oralsex. Det er kjent i rusmiljøet at rusmisbrukere selger sex for å få dop. Mens de rusfrie er opptatt av å skaffe penger til statusing.

Våre informanter blant ungdom har ikke vært spesielt opptatt av de ulike kulturelle forhold. Noen har vært inn på at det finnes foreldre som ikke bryr seg om ungene sine, og at de har nok med seg selv og sine "utflippa" liv. At noen ungdommer får lov til "alt", selv om de er veldig unge. Blant annet har det vært diskutert blant jenter vi har snakket med om hvor gammel må en være for å ligge over hos kjæresten.

4.5 Arenaer

Vi har valgt å knytte svarene informantene har gitt om hvilke arenaer det foregår på, oppimot sosiale miljø og fysiske miljø. De fysiske miljøene er ikke statisk. De er i bevegelse og stedene kan være populære å ferdes i på ulike tidspunkt.

4.5.1 Sosiale miljø

Våre informanter forteller om ungdomsgjenger som til tider er i fri flyt og som debutterer tidlig på det meste. Gjengdannelser på skolen og etter skoletid, hvor ungdom møtes og utfordrer hverandre. Flere ungdommer trekkes mot det etablerte rusmiljøet i Trondheim. Dette miljøet blir nevnt av flere av informantene, og spesielt av en jente som kjenner miljøet godt fra innsi-

den og fra ulike behandlingsinstitusjoner. Denne jenta nevner et tall på ca. 50 jenter som hun har kjennskap til prostituerer seg eller har gjort det. Flere av informantene forteller om sex mot dop. Dette gjelder jenter både over og under 18 år. Jentene forteller også om unge rusmisbrukere som drar til Oslo i perioder. Der er det billigere rusmidler og enklere å prostituere seg. Det er gjerne jenter som har hatt en tidlig seksuell debut og som startet med rus og prostitusjon i Trondheim før de fylte 18 år. Ungdomsmiljøet i byen utvikler seg stadig. Våre informanter beskriver et miljø med antatt mer rus, dop og kriminalitet.

4.5.2 Fysiske miljø

Trondheim Torg blir nevnt av en stor andel av prosjektgruppas informanter. På Trondheim Torg treffes jenter og gutter fra alle distrikter i Trondheim. En jente på 15 beskriver miljøet slik: *det henger mange flerkulturelle gutter på torget og hvis jentene er sammen med dem og stadig bytter partner kan de bli kalt "negerhore" (jente 15 år).*

Mange av jentene vi har intervjuet nevner at de har fått tilbud om å selge sex utenfor Trondheim Torg. Begrepet "torghorer" som vi har nevnt tidligere blir bekreftet av flere av informantene. Jentene blir omtalt som dette enten de selger/bytter sex eller ikke.

Ulike leiligheter i Trondheim der det foregår salg av seksuelle tjenester er beskrevet av jentene. Noen har hørt rykter om ulike adresser mens andre har vært i ulike leiligheter selv. En mann som bor i en av bydelene i Trondheim har en leilighet nær en av skolene i bydelen. Denne mannen lokket jenter med alkohol for å få sex. Prosjektet kjenner til 4 jenter som har vært utsatt for mannens utnytting.

En av informantene forteller om ville fester i en leilighet. Der fikk jenter direkte tilbud om rus hvis man hadde sex som betaling. Sexen foregikk i leiligheten mens festen fortsatte på stuen.

Jentene forteller at de får tilbud om å selge sex på ulike steder i Trondheim by. Noen forteller at de har blitt stoppet på ulike steder i midtbyen og fått spørsmål om de er interessert i tjene seg raske penger. Mennene som har kommet med tilbudene er godt voksne menn. Andre nevner Club 4. Det var en erotisk club i Trondheim med medlemskap for spesielt interesserte. En av jentene vi har intervjuet har solgt sex der. Hun var da godt under 18 år.

Andre jenter nevner Fjordgata, der det på kveldstid og spesielt i helgene er ansamlinger av ungdom. Det samler seg ungdom også fra utkanten av Trondheim i Fjordgata. Ungdommene kaller plassen ned mot kanalen i Fjordgata for "stripa". Mange ungdommer over 18 år med bil står parkert der. Disse ungdommene tiltrekker seg unge jenter.

Andre steder som er nevnt er ulike kafeer i byen. Spesielt kafeer i midtbyen. Jentene snakker også om at det foregår mye bak Trondheim Torg i "Ringene". Også ulike utesteder i byen er nevnt deriblant en strippeklubb.

Som vi ser her er det vanskelig å konkludere med steder som er brukt til kjøp og salg av seksuelle tjenester i Trondheim. Informantene forteller om et vidt spekter av steder der de tror det foregår. Informantene beskriver spesielt rusmiljøet som et miljø hvor prostitusjon blant ungdom foregår.

I tillegg til stedene som tidligere er nevnt har fire av informantene kjennskap til at det foregår kontaktetablering via internett. Tre av jentene vi har intervjuet har selv brukt internett for å få

tak i kunder for å selge sex. Dette kommer vi nærmere tilbake til under eget kapittel om internett.

4.6 Ungdommenes tanker om tiltak

Ungdommene som er intervjuet har delt en del tanker med prosjektgruppa om mulige tiltak i Trondheim som kan være med på å forebygge at unge jenter og gutter selger/bytter seksuelle tjenester.

En stor del av informantene synes det er vanskelig å tenke tiltak da de mener det er nesten umulig å få oversikt over omfanget av fenomenet. Jentene kan late som de er kjærest med gutten selv om det er salg av sex de gjør. Jentene sier at å få kontakter på internett er den enkleste sak i verden og det gjør at det blir enda vanskeligere for hjelpeapparatet å komme inn med tiltak.

En av jentene sa at møtene der salg av sex foregår, er hemmelig så det er vanskelig for hjelperne å finne ut av det.

En annen av jentene gikk så langt som å si at hjelpeapparatet ikke kan gjøre noe for å forebygge eller forhindre prostitusjon. Det er jenta eller gutten selv som må gjøre noe med det. De må komme på at de ønsker å endre livet sitt selv.

Jente 14 år: "Dere i hjelpeapparatet kan ikke gjøre noe til eller fra. Vi bestemmer selv hva vi vil bruke kroppen vår til".

Generelt ønsker ungdommene vi har snakket med, å vite mer om hva prostitusjon er. Hva er en byttehandel, når er det en gave og hva er en hallik, er spørsmålsstillinger ungdommene undrer seg over. Prostitusjon er et tabuemne både i ungdomsmiljøet og ellers, så det er viktig at det blir snakket om det mener ungdommene. De mener det må bli mer synlig og at man må ta bort tabustempelet. Foreldrene må på banen og foreldrene må gi ungene trygghet.

Noen av informantene ønsker seg voksne som kan påvirke og snakke med ungdom, og de sier det er en mangelvare. Ungdommene mener hjelpeapparatet må samarbeide og tørre å se at enkelte jenter og gutter prostituerer seg. Temaet er så vanskelig og skjult og dette gjør at voksne i hjelpeapparatet og ellers, må våge å spørre og ikke være redde for svaret. De mener det viktigste er at hjelperne må samarbeide tett for å avdekke mulig prostitusjon. En jente mener at man må få fjernet foreldre og hjelpernes naivitet i forhold til temaet.

Mange av ungdommene nevner at spesielt jenter må få større respekt for kroppen sin, og guttene må slutte å bli sure når de ikke får viljen sin. Jentene må bli flinkere til å si nei. Ungdom må påvirkes og snakkes med om tema, selv om det er vanskelig og ekkelt for de voksne. En jente tror det er uunnngåelig å forebygge at enkelte selger sex i en vanskelig livssituasjon.

Av tiltak som allerede finnes og som er nevnt av en av informantene er Natteravnene. Det er positivt at de er ute i gatene på kvelds- og nattetid. Andre synes kommunen bør satse på fritidstiltak som ungdom er med på og utformer. Disse bør ha tydelige voksne tilstede mener ungdommene. En ungdom mener at Trondheim trenger alternative tiltak rettet inn mot ungdom uten at dette blir utdypet nærmere.

Ungdommene mener at det bør bli mer fokus på unge og rus. Behovet for rus gjør at unge jenter selger sex og skaffer penger til dop på det viset. Alle må bli mer oppmerksom på hvordan ting foregår i rusmiljøet. Her er det forslag om egne tiltak for jentene. Alt for mange tiltak er tilpasset guttene. En av jentene ønsker fokus på å fjerne all dop, og tror at dette kan være svært forebyggende for prostitusjon. En annen jente uttaler at ungdom trenger bedre økonomiske kår, bedre boliger og penger til mat. Kjøpepresset er stort og det gjør at enkelte velger å selge sex for å få mer penger å bruke.

4.7 Oppsummering

Informantene bekrefter at jenter under 18 år i Trondheim prostituerer seg. De forteller egenerfarte historier, og historier de kjenner til fra miljøet de tilhører. Jentene beskriver et ungdomsmiljø med stadig mer press på kropp og sex. De forteller om unge jenter med eldre kjærestere og at jenter fortsatt blir stemplet som horer hvis de har flere sexpartnere. Videre forteller de om at de får tilbud om å selge sex fra menn på ulike steder i Trondheim samt på internett.

Jentene bruker ikke begreper som prostitusjon og prostituert om seg selv eller andre de kjenner som selger eller bytter seksuelle tjenester. Mange mener også at det er stor forskjell på å selge sex til en person man kjenner, enn til en ukjent mann.

Ingen av våre informanter har blitt spurt direkte av noen voksne i hjelpeapparatet om de selger sex. En av jentene vi har fortalt om ble først spurt etter at hun kom på rusinstitusjon. Da hadde hun prostituert seg i mange år. Ungdommene ønsker fokus på temaet og hjelpere som våger å ta det opp. Det er veldig skjult og vanskelig for hjelpeapparatet å finne ut av omfanget, og om hvem som selger sex blant ungdom i Trondheim. Ungdommene mener at det på grunn av dette blir enda viktigere å ha fokus på temaet.

5.0 Feltarbeid

Jenter 14 år

Festen startet på et utested på østkanten av byen. Der fikk jentene servert øl. Etter en stund kom det en tredje venninne av jentene. Hun kom seg ikke inn på utestedet. Jentene dro derfor til midtbyen. Der blir de kontaktet av en gutt på 24 år, Ali. Ali gir jentene komplimenter og ønsker å ha dem med hjem til seg for å fortsette festen der. Ali tilbyr hasj og mer alkohol. Jentene synes dette høres spennende ut og sammen tar de siste bussen hjem til guttens leilighet. I leiligheten blir det røyket hasj og jentene drikker mer alkohol.

Etter at hasjpipen har gått rundt noen ganger begynner Ali og gjøre seksuelle tilnærmelser på den ene av jentene. Han får henne med seg i sengen som er på stuen. Der begynner han å kle av henne. Jenta gjør ikke motstand men viser heller ikke særlig initiativ til å være med på leken. De to venninnene synes det hele blir ubehagelig da de to har sex. Jentene har fortalt at de gikk inn på badet slik at de slapp å se på alt som skjedde.

Etter en lang stund kommer Ali inn på badet. Han er bare iført underbukser. På badet tar han direkte kontakt med den ene av jentene som er der. Han lurte på om hun vil være med på stuen og røyke mer hasj. Jenta ønsker mer hasj så hun blir med på stuen. De to andre venninnene følger på. De synes situasjonen er vanskelig og foreslår at de drar hjem. Den ene av jentene drar hjem men de to andre blir i leiligheten. Etter mer røyking av hasj og mer inntak av alkohol, begynner Ali å gjøre seksuelle tilnærmelser til den andre av jentene. Han tar også med seg henne i sengen. Sexen foregår over lang tid. Det blir ikke brukt prevensjon. De to jentene som hadde sex med Ali blir i leiligheten til neste dag. Da drar de på skolen.

Begge jentene Ali hadde sex med blir kontaktet av Ali på et senere tidspunkt. Jentene er da sammen på Marinen i Trondheim. Ali ønsker å treffe begge jentene og lokker dem med at han har hasj og tabletter som de kan ruse seg på.

Jentene treffer Ali. Han gir jentene to Sobril hver. Jentene blir sløve av dette, men føler seg ikke ruset. Ali tar dem med i leiligheten sin igjen. Der får hver av jentene fem Sobril til. I tillegg blir det røyket hasj. Begge jentene har deretter sex med Ali og hverandre. Begge jentene er 14 år.

5.1 Innledning

Vi valgte å bruke oppsøkende feltarbeid som en del av kartleggingen av fenomenet ungdom som selger eller bytter seksuelle tjenester. Som nevnt i metodekapittelet valgte vi å observere enkelte områder i byen over lengre tid, for å se om vi la merke til situasjoner som kan handle om ungdomsprostituasjon.

Prosjektet valgte feltarbeid fordi vi hadde en formening om at ungdommer som har prostituasjonserfaring eller som er i faresonen for å få det oppholder seg i sentrum av Trondheim. Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring (NOVA) gjennomførte i 1996 Ungdomsundersøkelsen i Oslo. Undersøkelsen ble gjort blant skoleelever i Oslo i alderen 14-17 år. Svarprosenten var på nesten 95 %. I følge denne rapporten fra NOVA oppgir ungdom-

mer med prostitusjonserfaring at de oppholder seg mye i sentrum av Oslo på kvelder og i helger. Vår påstand er at Trondheims ungdom ikke er så ulik Oslos ungdom. Dette sammen med informasjon fra våre ungdomsinformanter om at det foregår kjøp og salg av seksuelle tjenester i midtbyen gjorde at vi valgte feltarbeid.

Prosjektgruppa har foretatt 35 observasjoner med hovedfokus på steder i midtbyen i Trondheim. Våre observasjoner er i hovedsak gjort på ukedager på dag og kveldstid. Vi har vært passive observatører. Noen ungdommer har vi likevel snakket med på våre feltrunder. Dette har vært ungdommer prosjektet kjenner fra før, og det har vært ungdommene selv som har tatt kontakt med prosjektet.

Etter hver feltrunde har vi skrevet feltrapport. Vi har også systematisk notert ned annen informasjon som vi har fått om prostitusjon blant ungdom under 18 år.

5.2 Hvilke observasjoner har vi gjort

Trondheim Torg

Utdrag fra feltrapport torsdag 15. januar 2004

Nordre gate og Trondheim Torg 16.30 - 18.30

Det oppholdt seg mye folk både ute og inne på Trondheim Torg denne ettermiddagen. Flere jenter og gutter som vi tidligere har observert ofte, var til stede. En kjent gjeng med både gutter og jenter planla nyttårsball og diskusjonene gikk på alkohol og hvordan kvelden kom til å bli.

Inne på Trondheim Torg (TT) sitter en jente på 14 år som prosjektet kjenner fra tidligere og som det er knyttet stor bekymring rundt. Jenta sitter på en benk sammen med en venninne på samme alder. Mens vi observerer kommer en voksen eldre mann bort til jentene. Han satte seg sammen med dem og var svært opptatt av å få kontakt med jentene. Det virket ikke som om at jentene kjente denne mannen fra før.

Samme ettermiddag blir flere eldre menn observert alene på TT. De går mye ut og inn, og oppholder seg på TT over tid. De står alene og ut ifra vårt ståsted ser det ikke ut som om de skal møte noen.

Prosjektet har vært på Trondheim Torg 30 ganger for å observere. Vi har sett mange ungdommer både på dagtid og på kveldstid. Det er mye de samme ungdommene som oppholder seg på Trondheim Torg både på dag og kveldstid.

Prosjektet har hver gang observert rusa ungdommer på Trondheim Torg. Disse er både over og under 18 år. Det er observert svært unge jenter som oppholder seg sammen med godt etablerte rusmisbrukere.

Tidlig i prosjektperioden møtte vi en del ungdommer på kafeene inne på kjøpesenteret. Etter at Røykeloven ble innført har det forandret seg. Det kan se ut som at ungdommene har trukket ut mot hovedinngangen. Det vi ser er at møtestedene skifter og er i stadig endring.

Vi har observert en del gjenger og ansamlinger av ungdom på Trondheim Torg. Det er ansamlinger av utenlandske gutter, men vi har også observert store ansamlinger av norske ungdommer. De norske gjengene har stort sett både vært gutter og jenter. Vi opplever jentene som utprøvende i sin væremåte og de ”menger” seg med de utenlandske guttene. Mange av jentene kan oppfattes som om de byr seg frem til guttene. Dette har vi observert både gjennom jentenes atferd men også gjennom klesstil. Motebildet som har vært, spesielt i sommerhalvåret, overlater ingenting til tilfeldighetene.

Utdrag fra feltrapport torsdag 19.02.04

Trondheim Torg kl 11.00 - 13.00

Mange kjente ungdommer for oss i prosjektet å se fra ulike bydeler i Trondheim, men også en del ukjente. Spesielt mange fra en av sentrumsskolene. Prosjektet undrer seg over at ungdommene ikke er på skolen.

Det blir observert mye rus denne formiddagen. Det er gjenger av gamle rusmisbrukere utenfor hovedinngangen på Trondheim Torg. En ung jente +/- 18 år står sammen med tre synlig berusede menn på ca 40-45 år. Det blir foretatt åpenlys dealing av dop.

Fire kjente jenter fatter vår interesse. En av jentene(14 år) er synlig beruset. De tre andre prøver å dekke over venninnens oppførsel. Jenta raver rundt inne på TT, går innom en kafé på senteret og går deretter ut. Vi følger etter jentene. På vei ned Munkegata blir jentene observert i samtale med en eldre mann som vi så fulgte etter dem fra Trondheim Torg.

5.3 Observasjoner i midtbyen

Ut ifra våre observasjoner ellers i midtbyen kan vi si at det ikke er ansamlinger av ungdommer i noe særlig grad på andre steder enn rundt Trondheim Torg. I Munkegata ved Bunnpris står det en del godt voksne rusmisbrukere. De gangene vi har observert ungdom under 18 år ved Bunnpris har de sjelden vært der over tid. De har stort sett stått rundt spilleautomatene og trukket mot Trondheim Torg etter hvert. Det kan være bekymringsfullt at ungdom samles på samme sted som eldre rusmisbrukerne, og at enkelte kan komme i kontakt med et miljø de ikke bør ha forfatning med.

Midtbyen er ellers preget av ungdommer og voksne på shopping.

5.4 Pirterminalen

Mange av våre informanter i hjelpeapparatet forteller at de har hørt rykter om gutteprostituasjon på Piren. Prosjektet bestemte seg for å oppsøke Piren for om mulig å få kjennskap til gutteprostituasjon.

Utdrag fra feltrapport torsdag 22. januar 2004

Piren 18.30 - 20.30

Vi kjører bil for å være minst mulig synlig. Ingen gående å se på Piroområdet. To biler blir observert. Den ene står med lysene ut mot fjorden. I bilen befinner det seg en mann. Bilen står der i ca 15-20 minutter før den kjører en runde på området.

Ny bil observeres. Også med enslig mann i. Det er også lys i noen av trailerne men ingen å se.

Prosjektgruppa ønsket å forfølge ryktene om at det foregår gutteprostitusjon på Piren. Vi kan ikke si at vi har sett gutter eller jenter som har solgt sex eller blitt plukket opp av biler ved verken Pir 1 eller Pir 2. Vi har heller ikke sett andre ting som kan knyttes opp mot temaet. Det vi kan si er at vi har observert biler som kjører rundt på området. Disse bilene står parkert med parklysene på og motoren i gang. De står på samme sted over tid og kikker ut mot fjorden. Dette kan oppleves noe merkelig spesielt når det er mørkt og ingenting å se utover fjorden. Vi så flere enslige menn i biler på området, men ingen ungdommer. En kan undre seg over om mennene søker noe spesielt

5.4.1 Oppsummering

Etter tre observasjonsrunder hadde vi ikke sett noe spesielt som kunne knyttes opp mot gutteprostitusjon eller prostitusjon generelt.

Prosjektet mener at skal man kartlegge Piren og trafikken der bør man bruke lang tid, være tålmodig og ha håndfaste observasjoner på at det skjer. Vi valgte å bruke tiden i vår kartlegging videre på feltarbeid på Trondheim Torg og midtbyen ellers.

5.5 Hvem kontakter unge jenter

Når prosjektet ser på hvilke menn vi har observert som har oppholdt seg sammen med unge jenter, er det menn mellom 20 og 60 år. Noen er fra rusmiljøet og andre ikke. Det kan se ut som om gruppen utenlandske menn er overrepresentert når vi ser på menn som alene kontakter unge jenter.

Prosjektet har også sett jevnaldrende gutter sammen med jentene. Dette er mer vanlig og gjør at man kanskje ikke oppfatter godt nok hva som skjer i disse miljøene. Det kan være at prosjektet har vært for lite observant i forhold til om jentene tilbyr sex til jevnaldringer eller om guttene ønsker å kjøpe.

Observasjoner av dette slager betyr ikke nødvendigvis at det er disse mennene som kjøper eller bytter seksuelle tjenester av unge jenter.

Et av problemene med å bruke observasjon som metode i feltarbeidet er at man ikke alltid får bekreftet om det inntrykket man har av situasjonen stemmer. Områdene i midtbyen og spesielt Trondheim Torg er noe uoversiktlig og det er mye aktivitet der. Prosjektet har opplevd at det til tider har vært vanskelig å holde fokus på prostitusjon. Det trengs konsentrasjon, tålmodighet og et åpent og trent blikk for å se eventuell prostitusjon. Innimellom kan man ta seg selv i å se mer enn man egentlig ser. Man kan tillegge situasjonen til å handle om prostitusjon uten at det er det.

På tross av dette kan vi ha en formening om at jentene får tilbud om å selge sex av nettopp disse mennene. Mange av jentene prosjektet har intervjuet forteller at de har fått tilbud av

menn i byen. Jentene sier også at Trondheim Torg er en arena for kontaktetablering da mye ungdommer oppholder seg der.

5.6 Avslutning

Prosjektet har observert gjenger med norske- og utenlandske ungdommer, og miljøer der det foregår salg av illegale rusmidler. Slike miljøer kan være en risikoarena for utsatte jenter å oppsøke. Prosjektet har kjennskap til at mange av jentene debutterer seksuelt i slike miljøer. Debuten er frivillig eller ufrivillig, og det kan skape økt sårbarhet for prostitusjonsdebut.

Prosjektgruppa mener at Trondheim Torg er en slik arena. På Trondheim Torg samles eldre og yngre ungdommer og voksne.

Gjennom feltarbeidet har prosjektet observert mange ungdommer, både kjente og ukjente for oss. Vi kan ikke si å ha sett at prostitusjon foregår. Men vi har sett mistenkelige situasjoner der eldre menn kontakter unge jenter under 18 år. Vi har også observert unge jenter som kontakter rusmiljøet. Med den kunnskap vi kjenner til om at jenter bytter sex mot dop, er det bekymringsfulle observasjoner.

Prostitusjon blant ungdom under 18 år i Trondheim er lite synlig i det offentlige rom. Prosjektet har hatt mest fokus på å observere situasjoner der vi har sett voksne menn som tar eller er i kontakt med ungdommer som det ikke ser ut som de kjenner fra før. Den tydelige aldersforskjellen mellom de to partene har vært viktige kjennetegn på slike situasjoner. Det har vært vanskelig å identifisere situasjoner der jevnaldringer har fått tilbud eller selv tilbudt salg eller bytte av seksuelle tjenester.

Våre observasjoner spesielt i forhold til de kjente sårbare jentene er at det kan se ut som om at de er på ukritisk søken i det offentlige rom. Dette gjør at de er i risikozonen for å bli kontaktet av menn som ønsker seksuell kontakt med unge jenter. Holmefjord og Pedersen beskriver det samme i sin rapport "Unge jenter i prostitusjon i Bergen Sentrum". De beskriver videre at det er nødvendig med spesielt fokus på tema for å få øye på de koblingene som skjer i ungdomsmiljøet. (Holmefjord og Pedersen 2000).

Prosjektgruppen ser med bekymring på miljøet på og rundt Trondheim Torg. Der samles ungdommer og voksne fra alle bydeler i Trondheim. Det er mye rus knyttet til miljøene vi har observert, og det kan synes som det foregår åpenlys dealing av illegale rusmidler. Samtidig har vi observert godt voksne menn som kontakter unge jenter. Det kan se ut som om det foregår en rekruttering inn i belastede miljøer, både av jevnaldringer og fra eldre ungdommer eller voksne. Ut fra våre observasjoner har det vært mange ungdommer ute på dagtid, og vi har ofte undret oss over hvorfor de ikke har vært på skolen.

Ut ifra våre observasjoner skulle vi gjerne ha sett en mer intensiv satsning på det oppsøkende arbeidet i byen. Prosjektet har i liten grad observert aktiv oppsøkende virksomhet i ungdomsmiljøene. Vi har sett lite voksne fra hjelpeapparatet dette gjelder også politi. Prosjektgruppen har observert svært bekymringsfulle episoder der tydelige voksne som kan gripe inn har vært fraværende. Selv om prosjektgruppa ikke har hatt en hjelperolle i prosjektet har vi likevel ved to anledninger meldt fra videre til ulike instanser om situasjoner som vi har vurdert som svært bekymringsfulle. Dette har gått på bekymring rundt enkeltpersoner. Prosjektet ønsker seg en

mer offensiv oppsøkende virksomhet der man registrerer miljøene og enkeltpersonene og deretter tar tak i situasjonene og melder fra til de som skal ta ansvar for ungdommene.

6.0 Internett

Mie

Mie er nå 18 år. Da hun var 15 år solgte hun sex gjennom internett i en periode på ca ½ år. Mie har vokst opp sammen med mor og far. I tenårene ble foreldrene skilt og Mie og mor flyttet til Trondheim. Mie følte seg ensom og ønsket venner og brukte nettet som innfallsport til nye bekjentskaper. Jenta uttaler at hun følte seg deprimert i den tiden. Hun bedrev selvskading med kniv for å kvitte seg med smerten.

Mie fikk kontakt med en gutt på 23 år. De chattet mye sammen og endte til slutt med å møtes for sex. De ble elskere, og forholdet utviklet seg til å bli et forhold der Mie var hans slavinne, mens han var hersker. Mie forteller at hun ble med på dette rollespillet frivillig og at det var en del av hennes selvskading. De kom i snakk om at de skulle prostituere seg sammen for å tjene penger. Det endte opp med at hun kunne bruke kroppen sin for å tjene penger til han. Elskerens hentes ut en annonse på internett. De fikk svar på mail. Mie sa hun var 16 år, men sannheten var at hun bare var 15 år.

Mie styrte mye av kontakten til kundene selv. Hun fikk flere tilbud enn hun greide å håndtere. Mennene hun møtte var fra 27-50 år. En av mennene møtte hun tre ganger. Prisen hun fikk var fra 1500-4000 kroner. Mie uttaler at det aldri var noe problem å få pengene. Kundene møtte hun på hotell eller i bil. De avtalte møtested og tidspunkt på mobil via SMS. Om kundene sier Mie at hun la merke til at tre av dem hadde giftering. Mange var skilt. Alle kundene var greie mot henne. Hun sa nei til å være med på enkelte ting og det ble respektert. At hun alltid ønsket å bruke kondom ble også respektert.

Mie uttaler at hun hadde glede av et av møtene. Kunden var da 27 år. I ettertid har hun undret seg på hvorfor han ønsket å kjøpe sex. Han kunne da ha fått seg kjæreste eller sex på annet vis. Etter sexen med de andre følte hun seg grusom.

I perioden der Mie prostituerte seg hadde hun også jevnlig sex med herskeren sin. Hun fikk ros av han når hun kom til han med penger. Det var avtalen at herskeren skulle ha pengene hun tjente. Det var en del av rollespillet. Etter hvert begynte Mie og ta en del av pengene selv.

Mie beskriver prostitusjonen hun utsatte seg for som en del av selvskadingen. Hun ønsket å ydmyke seg selv. I ettertid har hun hatt behov for å fortelle sin historie. Jenta sier at hun har lagt prostitusjonen bak seg. Og er tydelig på at hun ikke skjønner hvorfor hun har gjort det og hvordan hun greide å utføre det. Mie tok selv kontakt med prosjektet.

6.1 Innledning

Internett er en arena der vi har foretatt en del av vårt feltarbeid. Feltarbeid på internett startet etter at en av våre informanter fortalte oss om hvordan enkelte ungdommer bruker internett for å få kontakt med menn som ønsker å kjøpe sex. Prosjektet ønsket å få et innblikk i hvordan denne kontakten oppstod.

For dagens unge er ikke internett noen ny teknologi. Internett har eksistert helt fra de var barn. I dag har de aller fleste ungdommer tilgang til internett, både på skolen og hjemme. Det viser

seg at de aller fleste barn og unge er fortrolige med bruk av internett. Gjennom prosjektet har vi i prosjektgruppa fått kjennskap til, og bekreftet at internettverdenen er en ny og lite kjent verden for foreldregenerasjonen og hjelpeapparatet som jobber med barn og unge.

Prosjektgruppen har i hovedsak hatt fokus på prostitusjon og hvordan dette kan formidles på nettet. Det vi med sikkerhet kan slå fast er at internett gjør at det raskt og enkelt kan knyttes kontakter til kjøp og salg av seksuelle tjenester. De store fordelene med internett, sett ut fra kjøperens og selgerens perspektiv, er den økte tilgjengeligheten og anonymiteten.

Det finnes lite litteratur som beskriver barn og unges bruk av internett i Norge. Redd Barna har utarbeidet infomateriale med blant annet chatteregler og informasjon om barnepornografi på internett. Der beskriver de faremomenter og gir gode råd for både foreldre og barn om hvordan man skal bruke internett på en fornuftig måte.

Mats Albinsson i Svenske Redd Barna er internettanalytiker og reiser rundt i Sverige for å informere ungdommer, foreldre og lærere om hva som egentlig foregår på internett. Albinsson uttaler til Dagsavisen 08.12.03 at det finnes en gruppe gutter og jenter, gjerne helt ned til 12-årsalderen som rett og slett er interessert i seksuell kontakt med voksne. Dette har prosjektgruppen fått bekreftet gjennom vår kartlegging på internett.

6.2 Internettprofil

For å få så god kjennskap som mulig til hva som skjer på internett, ønsket vi å kartlegge hvordan man oppnår kontakt med folk på nettet med det som mål å selge sex. For å få kartlagt dette har vi fått hjelp av en jente som nå er 18 år. Som 16 åring brukte hun internett for å få kontakt med kunder som ønsket å kjøpe sex av henne. Jenta prostituerte seg over en periode på ca ½ år. Hennes kompetanse og velvilje for å introdusere oss for hvordan man kan bruke internett, til slike gjøremål har vært en uvurderlig ressurs for oss.

Prosjektgruppen har deltatt i chatting både på åpent nett og i lukkede rom. Vi har også lagt ut en profil på et kjent nettsted der vi formidlet at vi ønsket kontakt med menn og kvinner i alle aldre. I profilen lå det antydninger om at vi ønsket kunder for salg av sex. Profilen gjaldt en jente på 16 år.

Det som har overrasket oss er at temaet raskt vinkles inn på sex. Henvendelsene vi har fått er svært direkte og beskrivende.

"Lege 29 søker jente": Hei jeg er en lege som leter etter en jente som jeg kan finne på noe spennende sammen med. Jeg er 172 høy og har en kropp jeg trives med da jeg liker å trene. Er en romantisk, snill og omtenssom gutt. Som andre gutter er jeg glad i kos og sex og håper at du også er det. Mitt ønske er å tilfredsstille deg til nye høyder. Håper du er interessert i å utforske sammen med meg. Penger er ikke noe problem. Håper du svarer tilbake hvis dette er noe for deg.

Mie sine uttalelser om at det er enkelt å få kunder på internett stemmer godt med det prosjektgruppen opplevde. Vår første kontakt kom inn i vår mailboks før det hadde gått 1 minutt. Den lød slik: *Hei. Ja, her er jeg da, jeg er interessert i deg... vil du `a? Fortell mer da hva jeg må gjøre, elsker og forske, du vil ikke angre. Klem T.*

I løpet av første uken hadde vi hatt 135 besøk på siden vår. Prosjektet har hatt kontakt med gutter og menn fra 17- 57 år. Henvendelsene har i stor grad dreid seg om sex. Gjennom kontakten med menn over internett har prosjektet prøvd å få tak i om mennene har kjøpt sex før. Responsen har vært ulik. Noen har kjøpt sex tidligere mens andre ikke har gjort det.

”Har kjøpt før ja. Syns det er spennende. Hun var 18 år. Vil gjerne utforske med deg selv om du er ganske ung. Vil du så er jeg med”.

De av våre kontakter som ikke hadde kjøpt sex før, hadde ingen betenkeligheter med å kjøpe dette når de fikk tilbud om det.

Kun en av mennene vi har hatt kontakt med, har avvist tilbudet om å betale for sexen.

23. juni hadde vi hatt 299 henvendelser på siden vår. Til sammen har vi hatt over 400 henvendelser på profilen vi la ut.

6.3 Hva sier informantene om bruk av internett

Av de 21 ungdommene prosjektet har intervjuet har 4 uttalt at de vet at det foregår salg av seksuelle tjenester via internett. 3 av informantene har selv brukt internett for å selge sex. Den ene av disse ble presset av en venninne. Her er historien:

Ei jente, nå 17 år forteller at hun ble med på å møte en mann som venninna traff på internett. Hun fikk mobilnummeret hans og ble betatt av mannen og hadde sex med han to ganger. En dag dro begge venninnene på besøk til mannen. Venninna og mannen sendte sms og han lurte på om ikke hun ville onanere han fordi venninna ikke ville. Venninna overtalte vår informant til å gjøre det og de gikk på soverommet og hadde sex. Jenta sier at hun ikke greide å si nei, selv om hun sa nei flere ganger. Mannen sa bare litt til, litt til... venninna satt på stua og ventet. Etterpå sendte mannen og venninnen sms igjen. Jenta uttaler at hun syntes det var ekkelt i ettertid. Hun hadde skyldfølelse. En tid senere hadde venninna blitt kjent med en annen mann via Svisj på NRK. Der fikk hun tilbud om å ha sex for kontantkort. Venninna ville ikke men lurte på om vår informant ville gjøre det for henne. Hun sa nei, men mannen kontaktet henne direkte og til slutt møttes de. Hun fikk da et tilbud om å få 500 kr for sexen. Hun sa ja til 250 til kontantkort og fikk pengene først. Mannen fikk ta på henne og hun måtte ta på han. Dette skjedde i hans bil mens venninna var i nærheten.

En av jentene forteller i intervju at det er lettere å få kunder over nettet enn ellers. Hun forteller også at maktaspektet blir annerledes. Møter man kunden på gata kan man bli overtalt til å ta imot tilbudet selv om man ikke er fornøyd med avtalen. På internett er forhandlingsposisjonen annerledes. Jentene styrer forhandlingene i større grad selv og dette gjør at jentene føler seg tryggere og de tar kun imot de tilbudene de selv ønsker.

Mange av våre informanter i hjelpeapparatet uttaler at de kjenner til at en del kontaktetableringer foregår på internett. Likevel vet de lite om hvordan det foregår, og de forholder seg lite til det og vet ikke hvordan de skal møte det nye mediet. En sosialarbeider uttaler:

”Jeg vet at jenter tar kontakt med eldre menn på internett. Jeg kjenner til en 14 år gammel jente som tok Norgesbussen til Vestlandet for å møte en mann hun hadde chattet med. Foreld-

rene visste ingenting om reisen. Jenta var borte i nesten en uke før politiet greide å spore opp telefonene hennes slik at de fikk lokalisert hvor hun var”.

6.4 Drøfting

Søking på ordet ”sex” på nettet den 13.oktober 2004 gir 199 millioner treff. (www.google.com). En søking på ordet ”porn” som er en vanlig forkortelse av det engelske ordet ”pornography” gir 138 millioner treff. Søker vi på mer norske ord som porno og prostitusjon får vi henholdsvis 36 400 000 treff og 15 300 treff. Dette viser oss hvilken tilgang internett gir og vi får begrep om hvilket omfang temaet sex har.

De siste tyve årene har man sett en økt differensiering av pornografien. Mye tyder på at teknikkutviklingen er et viktig bidrag til dette. Alle behov eller smaksretninger kan tilfredsstilles på WWW og den smak eller retning som ikke finnes kan skapes. I boken seksindustrien på nettet beskrives dette fenomenet som prostitusjonspornografi, (Månsson og Søderlind, 2004). Månsson og Søderlind bruker dette begrepet om pornofilming av sex med virkelige prostituerte. Slik porno er sterkt økende. Filmene kan beskrives som en slags pornografisk road movie i prostitusjonsmiljøet (Månsson og Søderlind, 2004). ”BangBus” er en webside der en gruppe unge menn kjører rundt i en minibuss og kontakter kvinner. De har sex mot betaling. Deretter filmer og publiserer de resultatet på en webplass. Et annet fenomen som er økende er at vanlige jenter blir kontaktet og overtalt til å ha sex mot betaling. Street Blow Jobs er eksempel på dette. Her drar filmskaperen rundt og rekrutterer jenter som blir med på filmingen, bare prisen er akseptabel.

De fleste forskere synes å være enige i at pornografien påvirker utbredelsen/omfanget av prostitusjon. Enkelt kan man si at pornografiens forestillinger om kjønn og seksualitet er eller kan være direkte fremmede for prostitusjonens innhold og omfang. Tilbud om seksuelle tjenester er vanlige innslag på mange pornosider (Månsson og Søderlind, 2004). Ut ifra denne beskrivelsen av pornoindustrien og når vi vet hvilket omfang pornoindustrien har på internett kan vi forstå at unge så vel som eldre jenter/kvinner benytter dette mediet til å formidle og knytte kontakt med menn som ønsker å kjøpe sex.

På internett kan man snakke om hva som helst. Man kan finne det man ønsker. Det finnes et stort marked der (Jente 16 år).

Ungdommer og voksne kan lett havne bort i internettsider som de ikke i utgangspunktet søkte på. Spesielt for ungdom blir det en utfordring når slike ting skjer. Det blir for de voksne viktig å gi ungdommene hjelp til å utvikle nettvett og nettintelligens. Gjennom vår internettpofil har prosjektet fått kjenne på, hvor lett det er å få kontakt med menn som ikke alltid har gode hensikter.

I Aftenposten 15. september 2004 blir styrking av barns sikkerhet på internett tatt opp. Redd Barna ber justisminister Odd Einar Dørum om å vurdere ulike tiltak for å gjøre barn mindre utsatt for overgrepene via internett. Et av tiltakene som nevnes er en lovendring som gjør det mulig å straffe de voksne allerede mens han planlegger overgrep mot mindreårige. Et annet tiltak som Redd Barna foreslår er at chattekanaler som har barn under 18 år som målgruppe, ikke skal tilby mulighet til å gå inn i ”lukkede rom”, noe de tror vil begrense muligheten voksne har til å opparbeide seg tillit hos barn. Dette er gode tanker om tiltak. Likevel mener

prosjektgruppa at vi ikke må glemme at det faktisk finnes en gruppe mindreårige gutter og jenter som rett og slett er interessert i seksuell kontakt med voksne.

Det er vel og bra at man kan overvåke chattesider der barn og unge ferdes, men det viser seg at overvåkerne stadig blir færre. Prosjektet har snakket med en godt voksen dame som selv har opprettet og overvåket chattesteder, og hun mener at det stadig blir færre som har kontroll med hva som skjer på sidene. Det er en tidkrevende jobb og få overvåker sidene 24 timer i døgnet.

Et annet punkt som er viktig å få frem er at mindreårige jenter og gutter også chatter på sider som er beregnet på voksne. Å lyve på alderen er ingen problem over internett. Å ha kontroll på ungdoms kontaktnett på internett er vanskelig. Vi kan overvåke sidene og sperre for muligheten til å gå inn i lukkede rom, men ungdommene uttaler at ønsker de toveis kontakt så ordner de dette. De beskriver i hovedsak tre muligheter. Gå inn i lukkede rom, ordne seg MSN-adresse, eller legge ute en profil der du får meldinger fra andre til din egen side. Eksempel på en slik side er spraydate.no.

Prosjektet har selv erfart hvor fort man får forespørsel fra menn om man har MSN adresse slik at man kan få "være i fred" i kontakten.

Mann 22 år: Utforske med meg da? Har MSN, har du? Da kan vi utforske sammen der isteden. Har du webcam også? Da kan vi se hverandre.

Vi må forebygge at barn og unge ikke blir lurt og misbrukt på nettet. Samtidig må vi ta høyde for at de finnes de som ønsker kontakt med voksne, og de som stadig utforsker og bruker mulighetene de har gjennom internett. Vi må ikke være godtroende i forhold til hva barn foretar seg på internett. Det finnes mye bra på internett, men samtidig kan barn med hensikt eller helt tilfeldig komme bort i nettstedet med porno eller voldelig innhold.

Det er viktig at foreldre og hjelpeapparatet som har kontakt med barn og unge, øker kompetansen og forsøker å skjerme ungdommene for kontakt med voksne gjennom internett. Voksne må ikke være godtroende å tro at ungdommer ikke bruker internett for å "tirre" nysgjerrigheten, og for å oppleve spennende møter. Det finnes ulike filter som man kan laste ned for å sperre datamaskinen sin slik at ungdom ikke kommer inn på ulike sider. Eks sider som inneholder ordet porno. Ungdommer som vokser opp i dag har gode ferdigheter på dataen og mange greier med et enkelt tastetrykk å fjerne slike sperrer. Fredrik Syversen medlem av SAFT som er et europeisk prosjekt som har som mål å fremme trygg bruk av internett for barn og unge, uttaler til Aftenposten 4. september 2004 at filtrene ikke fungerer godt nok slik det er i dag.

6.5 Annonseblader og internett

Det har lenge vært definert at kontaktannonsebladene er en arena for prostitusjon. De siste årene har det blitt forbudt å åpent annonsere at man tilbyr seksuelle tjenester mot betaling. Likevel kan vi se at annonsene dreier seg om prostitusjon. Prosjektet ønsket å dokumentere nettopp dette og ringte på en annonse vedrørende jente 19 år. I annonsen står det at hun tilbyr stripping, eskorte og massasje. Prosjektet kontaktet jenta på det oppgitte nummeret. Vi fortalte hvem vi var og litt om prosjektet. Jenta ble spurt om pris og om hun solgte sex. Hun ønsket ikke å uttale seg om pris. Jenta fortalte videre at hun visste lite om andre som lå ute på inter-

nett med kontaktannonser. Hun sa hun ønsket å tjene litt ekstra penger i tillegg til skole og hennes andre tilleggsjobb. Jenta benektet at hun solgte sex. Vi ba en mann ringe samme jente noen dager senere. Han utga seg for å være interessert i å kjøpe sex av jenta. Jenta sier hun gjør alt han vil bare prisen er den rette. Mannen får tilbud om å kjøpe sex av jenta for 5000 kroner. Jenta sier videre at hun gjerne kan tenke seg å ha med en mann til. Vår kollega blir derfor oppfordret til å ta med en kompis ved et eventuelt møte.

Vi ser her at salg av sex fortsatt foregår gjennom annonseblader. Likevel ser man at i de siste årene har annonsemarkedet i stor grad forflyttet seg over fra kontaktblader til internett (Hegna og Pedersen, 2002). Å annonsere på internett har flere åpenbare fordeler for dem som tilbyr eller etterspør sex. Det er billigere å annonsere på internett samtidig så kan man legge ut annonsen selv. Man trenger ikke å sende inn bilde og tekst til en instans. Verken kunden eller den prostituerte trenger å tilkjenne sin identitet. Kunden trenger heller ikke å stå i en kiosk og kjøpe annonseblader, han kan operere fra sin egen stue. Både å legge ut en annonse og svare på en annonse på internett er enklere og mer uforpliktende. Dette har noen av våre informanter også uttalt seg om.

”Jeg kan velge ut hvem jeg ønsker å svare og møte på en annen måte på internett, enn hvis jeg hadde møtt vedkommende på gaten” (jente 17 år).

Prosjektet har snakket med en prostituert kvinne fra Oslo som startet med gateprostitusjon tidlig på 50 tallet. Hun annonserer nå på internett og forteller at dette forenkler hverdagen hennes. Kvinnen har etter hvert så stor kjennskap til annonsering, og hvem som styrer sidene at hun får tilbud om å legge ut sin annonse gratis.

Hegna og Pedersen (2002) har sett på en del av kontaktannonsene i sin rapport ”Sex for overlevelse eller skyggebilder av kjærlighet”. De konkluderer med at verken gutter eller jenter under 18 år som selger sex i særlig grad dukker opp i kontaktannonsene. Prosjektgruppa støtter dette, men har andre erfaringer med bruk av internett som vi har vist til tidligere. Ungdommene bruker mer direkte kontakt i sin søken etter kunder. De benytter chatting og sider der man kan legge ut profil om seg selv. Vi må samtidig ta høyde for at internett gjør at det blir enda enklere å lyve på alderen, og at det kan finnes jenter og gutter som bruker kontaktannonser på internett.

Felles for prostitusjonsstrøkene, annonsebladene og kontaktannonsene på internett er at de er kontaktarenaer for prostituerte, kjent både for dem som benytter seg av dem og for andre. Med internett har tilgjengeligheten i prostitusjonsmarkedet blitt større. Vi må ta høyde for at det er stor sannsynlighet for at stor tilgjengelighet i prostitusjonsmarkedet kan virke befordrende på prostitusjon (Jessen 1998).

6.6 Avslutning

Gjennom vårt feltarbeid på internett har vi fått innblikk i hvordan enkelte barn og unge bruker internett for å få kontakt med menn som ønsker å kjøpe sex. Tre av våre ungdomsinformanter har selv brukt internett for å få kunder som ønsker å kjøpe sex.

Flere av våre informanter i hjelpeapparatet uttaler at de kjenner til at det foregår en del kontaktetablering på internett. De sier at de vet for lite om det og er usikker på hvordan man skal møte det nye mediet.

Internett er en stor arena der det er enkelt å få kontakt med mennesker som ikke alltid har gode hensikter. Barn og unge må beskyttes mot overgrep på internett, men samtidig må vi ta høyde for at det faktisk finnes barn og unge som ønsker kontakt med eldre menn, og som oppsøker nettsteder der dette er mulig. Et hovedmål blir at foreldre og hjelpeapparatet som har kontakt med barn og unge øker kompetansen og forsøker å skjerme barn og unge for kontakt med voksne gjennom internett.

7.0 Hjelpeapparatets kjennskap til fenomenet

Terese

Terese er 16 år. Hun kom til Norge da hun var 12 år. Jenta bor sammen med mor og stefar. Sin biologiske far har hun aldri hatt kontakt med. Terese går på videregående. Hun har en aktiv fritid og liker å trene.

Da hun kom til Norge følte hun seg ensom. Hun begynte derfor å chatte på internett. Dette gjorde hun fordi hun ikke hadde noen venner. Hun ønsket å få omsorg.

Da hun var 15 år solgte hun sex til en eldre mann på 35 år som hun traff på internett. De hadde avtalt på forhånd at Terese skulle få penger. Hun fikk 1000 kroner. Hun fikk også tilbud om kontantkort. Dette takket hun nei til. Terese traff samme mann to ganger på hotell i Trondheim. Terese forteller at mannen var svært forsiktig med henne. Mannen hadde to barn og var separert.

Terese har nå kjæreste. Han er mye eldre enn henne. Hun er sammen med han fordi han tar vare på henne. Terese er ærlig på at hun kan komme til å prostituere seg igjen. Terese sier: "Internett gir uante muligheter og det er lettjente penger".

7.1 Innledning

Vi har vært opptatt av å innhente kunnskap om fenomenet ungdom og prostitusjon blant ansatte som arbeider med ungdom i Trondheim. Vi har intervjuet 23 ulike instanser og institusjoner. Vår antagelse er at våre informanter kan gi god og viktig informasjon for å kartlegge ungdomsprostitusjon og gi nyttige bidrag i forhold til å si noe om hvilke grupper som er utsatt. Vi har i tillegg spurt om deres kjennskap til hvilke arenaer dette foregår og om forslag til tiltak.

På spørsmål til informantene om de har kjennskap til jenter og/eller gutter som de vet eller har mistanke om prostituerer seg, svarer 21 av 23 ja. To har svart nei.

21 svarer ja i forhold til jenter og 12 svarer bekreftende i forhold til gutter. Det betyr et betydelig større antall jenter enn gutter.

Vi har spurt informantene om hvor mange de kjenner som prostituerer seg i Trondheim. Dette spørsmålet har det vært vanskelig å få et konkret svar på. Tallet fra hver informant varierer fra 1 - 15 stk. Alderen på ungdommene er fra 13 -18 år og eldre. Vi har fått informasjon om en sak som omhandler yngre barn.

Prosjektet har forsøkt å være våken for vandrehistorier som går fra person til person og som til slutt kan bli definert som en sann historie. Vi må ta høyde for at noen historier går igjen og at noen informanter kan ha overdrevet for å tilfredsstillte prosjektet. Vi har underveis stilt oss spørsmålet om vi i verste fall har forsterket mytene mer enn vi har kartlagt fenomenet? Vi tror ikke det.

7.2 Kjennskap til jenter og prostitusjon

De fleste informanter forteller historier som handler om jenter de kjenner. Så stor del som 21 av 23 informanter mener å ha kjennskap til eller sterk mistanke om prostitusjon blant unge jenter i Trondheim.

En sosialarbeider vi har intervjuet forteller:

Ja vi har kanskje vært borti en 10 - 15 stk de siste 5-6 årene. Det er vanskelig å si for vi fører ikke statistikk over dette. Det er mest jenter. Kjenner til en gutt som solgte seg til menn, for noen år siden. Han var seksuelt misbrukt. Siste kjente sak er ei jente som nettopp fylte 18 år. Hun tok kontakt selv. Hun er deprimert, store konflikter med foreldrene, sloss med far og sier hun fikk mye juling som liten. Jenta forteller at hun drikker på et typisk ungdoms utested i byen hver dag. Der får hun tilbud om å ligge med utenlandske menn "du ligger med meg, du får 500 kroner".

Jenta forteller at hun ikke vil ligge med utlendinger, men at hun selger sex til menn, og at hun bruker internett aktivt. Hun får tak i kundene gjennom avtaler gjort på internett og hun forteller at hun har noen faste kunder. Det her begynte hun med før hun fylte 18 år. Foreldrene vet ingenting og hun sier hun tjener godt".

Vi har hørt historier om jenter i 17,18 og 19 års alderen som har fortalt ansatte, at de har solgt sex i ulike sammenhenger. Dette er i hovedsak jenter som har debutert tidlig på ulike områder, også seksuelt, og som i følge informanter har et såkalt lettvindt forhold til sex. De forbinder like gjerne sex med penger eller muligheter til å skaffe seg ting som de forbinder med forelskelse, følelser og kjærlighet.

Ei helsesøster forteller følgende historier:

Grete ble seksuelt misbrukt av en onkel i hele oppveksten. Hun går nå på videregående skole, er deprimert, har spiseforstyrrelser og fortsatt har Grete sex med onkel og får penger for det. Grete sier: "jeg kan jo like gjerne ta penger for det".

Ei jente i samme alder har fortalt at hun lå med hybelverten og ble hans faste elskerinne. Hun syntes det var greit og hun slapp å betale husleie. Sier hun ikke var forelsket.

Rusmiljøet blir spesielt nevnt av våre informanter. Der er prisen 300-500 kr. De unge jentene får bedre betaling enn de eldre damene. Ei voksen dame i rusmiljøet fortalte behandleren sin at det er verre å få kunder nå enn tidligere. *De unge jentene blir foretrukket, og gjerne de pur unge. De unge får kvote tidligere og starter prostitusjon tidligere også...*

Jenter har fortalt til informant om gamle "griskailla" i rusmiljøet. De gir en form for trygghet sier jentene; noe som kan ligne bestefar, men så viser det seg at det ikke den type relasjon likevel. Jenta forteller om sin søken etter trygghet og omsorg, mens byttehandelen forteller om rus og sex som betalingsmiddel.

Unge rusmisbrukere har fortalt historier om hvordan de gjennom venners familie har fått seg såkalte nye fedre. Det var hyggelig i starten helt til jentene oppdager at "den nye faren" som gav omsorg også ville ha sex.

En informant forteller at hun har kjennskap til en historie hvor ei storesøster solgte lillesøsteren sin til eldre menn i rusmiljøet. Denne jenta var godt under det som har vært målgruppas aldersgruppe. Jenta ble låst inn på soverommet med disse eldre mennene og storesøster tok pengene og brukte dem til å kjøpe dop.

Unge jenter forteller at de har forretningsmenn som kunder. De har sex på hotellrom og på vei ut stjeler de kundens lommebok. De tar betalt for sex og i tillegg stjeler de. Jenter har fortalt våre informanter at de synes det er fælt og trist, det de holder på med. De forteller om stor skyldfølelse etter at de har vært med på ulike ting, blant annet gruppesex.

En jente på 15-16 år har fortalt fra et MC-miljø i Trondheim om fester, stripping og tilgang på amfetamin som "betales" med sex. Jenta sier: *Det blir bare sånn.....*

Våre informanter har fortalt om kjennskap til nakenfotografering av unge jenter på Club 4. Det sies at jentene har fått betalt. To jenter på 14 år har vært observert på Club 4.

Gutter i innvandrer miljøet som i følge våre informanter, både ungdom og ansatte vi har snakket med, har et annet syn på jenter enn de norske guttene. De opererer med såkalte "knulleleiligheter" og at det "kryr av jenter som rekrutteres".

Politiet forteller til de utenlandske guttene at det er en seksuell lavalder på 16 år i Norge. Svaret fra guttene er: *"jentene sier det er greit"*.

7.3 Kjennskap til gutter og prostitusjon

Det er få av våre informanter som kan fortelle konkrete historier om gutter under 18 år som har prostituert seg. Mange sier de kjenner til saker og rykter vedrørende gutter fra en tid tilbake.

En i barnevernet forteller: *Vi har vært borti fedre som har fortalt at de som unge prostituerte seg i Trondheim. Vi kjenner også til mødre som "selger" barna sine. Ungene i rusmiljøet er utsatt.*

Fra tidligere undersøkelser er det sagt at guttene utgjør en større prosentandel enn jentene. Vi har fått lite kjennskap til gutter i vår kartlegging, og det ser ut til at det er enda vanskeligere å finne guttene enn jentene. Det å finne ansatte i hjelpeapparatet som kjenner gutter i prostitusjon er også vanskelig. Kanskje er det en myte at det er flere gutter enn jenter som prostituerer seg? Ungfeltet undersøkelsen fra 1995 refereres det til i den sammenhengen. Det var en spørreskjemaundersøkelse og det er fristende å stille spørsmålsteget ved påliteligheten og gyldigheten av denne undersøkelsen.

Mon tro det er en myte at gutteprostitusjons andel er større enn hos jentene? Eller er det kanskje mindre stigmatiserende å være gutt og prostituert, i de miljøer hvor det faktisk foregår og derav mindre snakk og bekymring rundt det? Det ser ut som det for oss i prosjektet i Trondheim og for andre som har forsøkt, er vansker med å trenge inn i fenomenet gutter og prostitusjon. Kanskje skal vi overlate et slikt prosjekt til mannlige helse og sosialarbeidere? Det har vært interessant å se om de får fram flere opplysninger og kunnskap om temaet.

En gutt på 17 år har fortalt til en miljøarbeider at han ble sjekka opp på bar av en gammel mann. Han byttet sex for 3 øl. Vi har snakket med kontrollører i Trondheim kommune, som

har observert kontaktetableringer på utesteder, mellom unge gutter og godt voksne menn. En voksen mann har fortalt sin historie til rusterapeuten. Han kom til Trondheim som 16 åring og prostituerte seg fra han var 16-23 år. Mannen sliter fortsatt med rusproblemer.

En av våre informanter forteller at hun kjenner til to unge gutter som har hatt sex med eldre damer. Som gjenytelse har damene gitt husly, penger og klær. Damer som treffer unge gutter på utesteder tilbyr omsorg, uforpliktende forhold og forventer en ung elsker til gjengjeld. Disse guttene har fortalt at de også har solgt seg til menn, men at det er vanskeligere å innrømme det enn å fortelle om damene.

Disse historiene forteller om gutter og prostitusjon. Det kan synes som at våre informanter måtte snakke seg litt varm om temaet før de kom på historier de kjenner til vedrørende gutter. Kanskje sier det noe om det umiddelbare bilde som dukker opp, den kvinnelige prostituerte med sterk sminke og korte skjørt?

7.4 Historier fra ”gråsonen”

Vi har tidligere beskrevet hvordan vi forstår den uklare gråsonen, og vi synes det er riktig å videreformidle noen slike historier også. Spesielt med tanke på at det er viktig å se signaler tidlig som kan bety at en prostitusjonsutvikling er på gang, for å kunne iverksette forebyggende tiltak.

Våre informanter har fortalt historier om jenter som har såkalt teknisk sex med gutter mens de går på ungdomskolen. Hensikten er slik ungdom har fortalt det, å ha sex for å ikke lengre være jomfru, og for å trene på det å ha sex. Om dette er vanlig har vi ingen grunn til å uttale oss om, men den type historier har vi blitt presentert for flere ganger. Vi har ikke hørt at noen har betalt for det, så prostitusjon er det ikke. Men det her er historier som får voksne til å reagere sterkt og som bryter med voksnes tanker og holdinger til ungdom og seksuell debut.

Informanter forteller om eldre menn som har varmetue for ungdom. En leilighet tiltrakk seg unge gutter. Det var pizza og brus, og stor mistanke om at guttene betalte med sex. Guttene nekter. I en annen leilighet er det åpent hus for jenter hos en voksen mann. Jenter har sex og viser fram at de har godt med penger men innrømmer ingenting.

Informanter som arbeider på institusjon har fortalt om ungdom som får mystiske telefoner fra menn, jenter som bytter sex mot husrom når de er på rømmen. En av jentene som gjorde det var lettere psykisk utviklingshemmet i følge en informant.

Jente 13 1/2 år som bor på institusjon fikk følgende tekstmelding fra gutt på over 20 år: *”Heia fingerbaben min, savner deg. Vi skal ikke knulle vi skal elske i bilen min. Jeg har fått ståkuk hvis jeg hadde ligget bak rumpa di. Da skulle vi ha elsket lenge”*.

Institusjonen reagerte kraftig og leder har selv skrevet ned SMS meldingen.

Vi har fått beskrevet hvordan jenter tar kontakt med beboere på mottak, og at det er stor mistanke om at de selger sex. Mange tror det foregår men ingen kan med sikkerhet bekrefte det.

I enkelte gjenger er det blitt oss fortalt at jentene gir tilbud til gutter om sex og så får de hasj tilbake. Det gir status å ha sex med de meste populære guttene. Det sammenlignes med å ha

sex med en popstjerne og jentene byr seg villig fram. Ingen har hørt om jenter som får penger, det synes som om status og rus er byttemiddelet i gjengen.

7.5 Hjelpeapparatets synspunkter generelt

Under intervjuene kom det fram en del synspunkter vedrørende tema og vi velger å gjengi noe av det.

Det som går igjen er at veldig mange av våre informanter beskriver tilfeller i ”gråsonen”. De er usikker på hva de skal kalle det de ser og hører om. Samtidig er de bekymret for det de ser. Flere informanter er redd for å mistolke ting de har sett eller hørt, og det presiseres av enkelte at vi må være forsiktig med å moralisere og stigmatisere i forhold til disse jentene. En er veldig opptatt av hva det kan bety for en jente, å bli stemplet som prostituert i ung alder. Hvordan skaper vi avvikere? Det å stigmatisere ungdom så tidlig, gjør at det kan bli verre å komme ut av det og i verste fall forsterke en negativ utvikling.

Det ser ut som om mange synes det er vanskelig å bruke begrepet prostitusjon i forhold til ungdommer, og at våre forestillinger om den prostituerte preger oss sterkt.

Mange voksne reagerer på utviklingen og sier de tror det er en uheldig utvikling. Samtidig er mange forsiktig med å fordømme ungdom og sier vi må passe på så vi ikke blir moraliserende. Som om det alltid er negativt?

En informant har gjenfortalt historier om ungdom på amfetaminkjøret. Som fester voldsomt og har sex. Da fortelles det om ”gangbang”, gruppesex og jenter som har sex med jenter og gutter med gutter. De involverte forsøker å normalisere dette og forteller at det skjer på private sammenkomster. Her fortelles det ingenting om penger. Våre informanter forteller at de ofte får bruddstykker av historiene og ofte lenge ette at det har skjedd. De sier at dette ikke er prostitusjon, men synes det er vanskelig å forholde seg til, og at de tror det er uheldig og skadelig for flere av ungdommene.

Vi har beveget oss fra historier om forelskelse og utprøving av sex hvor jenta er veldig ung, bare 13 - 14 år og gutten er over 20 år. Jenter som tror på ”true love”, men som opplever å bli dumpa etter at gutten har fått viljen sin. Foreldre, lærer, sosialarbeider og helsesøster synes makta som aldersforskjellen gir mannen, grenser opp mot utnytting og de liker slike forhold dårlig. ”Det er en type prostitusjon når unge jenter henger med eldre menn” sa en vi intervjuet.

En informant fant følgende lapp i en hjemmesnekret hytte i skogen i en bydel i Trondheim. På lappen stod det følgende:

Gutter under 15 år!

Tør du tjene 200 kr på 15 minutter.

Mail adresse oppgitt.

Dere kan godt være to kompiser!

OBS! du må være tynn/slank.

Hva dette oppslaget handler om vet ikke sosialarbeideren som fant lappen og ikke vi heller. Men han tok vare på lappen og gav den til oss. En kan selvsagt lure på hva dette handler om?

Kan det være hjelp til å rydde et trangt kott eller er det mulig at det kan være et tilbud om å tjene raske penger for seksuelle tjenester?

En jente på 12 år møtte mamma for å handle klær, møtestedet var ved Mac Donalds på torget og klokka var ca 14.00 en hverdag. Mens hun satt alene og ventet kom en eldre mann bort til henne.

Han spurte: Er du alene og har du kjæreste?

Jenta svarte ikke for hun syntes det var ekkelt.

Mann: Vil du tjene noen penger?

Jenta: Ka da?

Mann: 400 kroner, vil du ha mer? Da må du bli med bort i bila mi...

Jenta ble redd og gikk bort. Denne historien fortalte jenta til foreldrene sine.

Informanten sier hun har ingen grunn til å tro at jenta lyver, men ingen har noe bevis for at mannen var ute etter å ha sex med jenta. Det blir spekulasjoner og antagelser, men jentas reaksjon var redsel og ubehag.

Mange informanter har sterke synspunkter på ungdomsprostituasjon men sier det er vanskelig å snakke om. Det seksuelle er en del av det private og det å videreformidle det klienter har betrodde dem, er for noen forbundet med ubehag. Det synes som om tanken hos enkelte er at så lenge det ikke finnes tiltak så trenger vi ikke snakke om prostituasjon. Det er forunderlig hvordan noen vil isolere tabu tema og gjerne hadde sett at "eksperter" tok saken. Vi stiller et kritisk spørsmål vedrørende en slik oppdelingen av sosiale problem, og ser at den helhetlige tenkingen på denne måten kan bli glemt.

7.6 Hvordan oppstår mistanken?

Mistanken kommer i følge våre informanter på bakgrunn av atferd, stort pengebruk, flørtende seksualisert atferd og grenseløs atferd. Jentene forteller at de byr seg fram og de forteller om venner som selger eller bytter sex mot for eksempel rusmidler. Unge jenter som henger med eldre menn, skaper tydeligvis mistanke blant voksne og andre ungdommer.

Ofte er prostituasjon uttalt i rusmiljøet, hvor sosialarbeidere på besøk finner brukte kondomer. De voksne damene i rusmiljøet beskriver fortiden sin, med tilgang på dop uten penger, hvor de byttet dop med sex. De bekrefter noe av det våre informanter blant ungdommene forteller fra rusmiljøet i dag. Sosialarbeidere som arbeider med eldre rusmisbrukere kjenner til prostituasjon.

Når klienten er reservert på et tema blir også hjelperen reservert. Det er et tøft miljø i Trondheim. Damer og menn i rusmiljøet trenger ulike tilbud (sosionom).

Jentene blir beskrevet som enten fullt påkledd eller halvnakne. Enkelte jenter er ekstremt utfordrende og pågående til både ansatte og jevnaldrende. Vi har fått beskrevet historier om jenter som går på "rundgang" i guttegjengere.

Institusjonsungdom på 15 år som åpenlyst har dildoeska og graviditetstester liggende fremme. En jente blir beskrevet som pen men at hun strever med et dårlig selvbilde. Hun beskrives av de voksne som veldig sex fiksert, og det å ha sex gir tydeligvis uttelling i vennemiljøet. Miljøarbeiderne på institusjonen er bekymret for jenta og mener at hennes oppførsel skaper mis-

tanke om prostitusjon. Om hun ikke gjør det pr i dag er hun ekstra utsatt for å komme borti det.

Jenter har fortalt til sosialarbeidere at de blir presset til sex av kjærester som er eldre enn dem, og at de ofte har vært ukritiske til menn. Eldre menn som plukker opp unge jenter i sentrum og menn som går rundt og tilbyr jenter penger for sex. Noen ganger forteller jentene selv om det presset de er utsatt for til voksne de møter. Andre ganger er det de voksnes tolkning av situasjoner som gjør at mistanken oppstår. Mistanken blant hjelperne oppstår fordi jentene har spesielt mye penger og ting. Jentene kan fortelle at de har fått ting, men sier lite om hva de eventuelt har gitt.

”Guttejente” som snakket åpent om prostitusjon til saksbehandler i barneverntjenesten da hun var 15 år. Jenta fortalte om hvordan hun dressa seg opp og stilte seg opp i byen og fikk kunder på det viset. Det er stor mistanke om at hun forsatt prostituerer seg tross omfattende hjelp.

7.7 Hvem er ungdommene?

”Anoreksi kan ha sammenheng med overgrep og det fører til at den utsatte har mindre grenser og veien til prostitusjon kan være kort, spesielt hvis du tilhører rusmiljøet” (miljøarbeider).

Jenter med konsentrasjonsvansker, som driver med selvskading og har spiseproblemer er utsatt ifølge våre informanter. Jenter som er lett å lede og som ikke har lært å sette grenser eller kjenne på grensene sine er mer utsatt enn andre. Ungdommer som har vokst opp med foreldre som har mer enn nok med sine liv, nye familiekonstellasjoner, psykiatri, rus eller en voldsom trang til selv å være ungdom.

Bosted som mottak, institusjoner er utsatte steder. Historier om jenter som blir hentet i bil eller taxi og kommer tilbake etter kort tid. Ofte er det stor mistanke om at de har fått penger og hatt sex. Opphold i kriminelle miljø ”suspekte” leiligheter og tilhold med enslige mindreårige flyktninger blir også nevnt som miljø hvor bytte av sex kan være en del av kontakten.

En annen er mer opptatt av de ressurssterke familiene. *De kan tilsynelatende ha ressurssterke foreldre. ”Jeg er opptatt av de høyt utdannede, der mor og far er ekstremt opptatt av jobb og karriere. Familier med ny stemor eller stefar kan være lite ivaretaende i forhold til barnas behov. Dette må vi snu. Ungen blir et hår i suppa i det nye parforholdet”.*

Sosialarbeider forteller: *”Vi husker en guttesak for en tid tilbake. Tror bestemt han var på sentralstasjonen og traff eldre menn. Gutten var veldig utprøvende i forhold til egen seksualitet og identitet, han var kanskje homofil...”*

Konsentrasjonsproblemer, selvskading, spiseproblemer blir nevnt av flere. Rykter om at noen er ”madrass”, gravide ungdomskolejenter, økende antall tilfeller av klamydia. Dette kommer fram når ungdom selv forteller det eller venninner, ansattes tolkning og/eller at andre forteller det. Flere av informantene sier at de ikke spør direkte om prostitusjon/bytte av seksuelle tjenester. Når man spør sier noen at ungdom benekter det, eller rasjonaliserer det bort. Det er ofte tilfældigheter som gjør at temaet dukker opp. Politiet sier at de spør direkte i avhør ved mistanke.

Flere av informantene forteller at de ofte er sikker på at det foregår prostitusjon, men at det er veldig vanskelig å dokumentere. Institusjonsansatt uttaler at de aldri har opplevd at innsøkende innstans har sagt noe om prostitusjon ved innsøking.

Hjelpeapparatet forholder seg ikke likt til klientene, og det er ulikt hvor tett en arbeider med den enkelte ungdom. Det ser ut som at det er de som arbeider tettest med de unge, som ofte er de som får den beste forståelsen av fenomenet ungdom og prostitusjon. Ansatte på institusjoner forteller detaljert hvordan de opplever og ser ungdom sin utfoldelse. Det å følge en ungdom fra dag til dag gir sannsynligvis en bedre innsikt, enn det å møte til samtale en dag pr. uke. Vi sier ikke at det alltid er sånn.

7.8 I hvilke miljø foregår prostitusjon i Trondheim?

Våre informanter tror at ungdommer som er vokst opp i 2. og 3. generasjons rusfamilier er spesielt utsatt. Det her er et miljø hvor grensene er uklare og hvor unge og gamle tidlig starter å feste sammen. En erfaren barnevernsansatt har beskrevet lukkede miljø i Trondheim hvor foreldrene byr frem barnet sitt. *"Noen barn blir nærmest oppalet til dette gjennom mødrene sine"*.

"Hasjforeldrene" er liberale i forhold til rusmidler, og beskrives av en informant som lite opp-tatt av grenser i forhold til oppdragelse av egne barn. *"Det meste er greit nok og jeg har ikke tatt skade av sex, drugs and rock'n roll"*. Denne holdningen gjennomsyrrer enkelte miljø og ungene må i stor grad ordne opp selv, og debutterer tidlig på de fleste områder. Jenter fra dette miljøet har ofte utmerket seg i lang tid, og jevnlig hatt kontakt med hjelpeapparatet siden de gikk i barnehagen. Dette er jenter som er spesielt utsatt for å havne i gjenger og miljøer med stor tilgang på rusmidler, og forventinger om å yte seksuelle tjenester til gjengjeld. Det er jenter som har vokst opp uten gode omsorgsrammer og som strever med et lavt selvbilde. Som en saksbehandler sa det: *"Mobilen og buksa blir en erstatning. De har ikke sjøtillit til å bære den billige buksa. Det å være tøff, tørre å ruse seg, ligge med de eldre gutta og ta i mot gaver gjør at de blir synlig"*.

En del belastede familier er godt kjent blant hjelpeapparatet i Trondheim og i nærmiljøet. Disse blir nevnt som utsatte familier å vokse opp i av flere informanter. Det blir sagt: *"Vi vet hvem det er. Prostitusjon er bare en tilleggs belastning, som vi veldig ofte ikke snakker om"*.

Det her er familier som på mange måter skiller seg voldsomt ut i forhold til den godt fungerende middelklassefamilien som har god økonomi og ofte et godt blikk for hva barna trenger. Splittede familier med lav inntekt og med begrensede midler økonomisk og emosjonelt strever. *"De klarer ikke å henge med på middelklassen sin catwalk"*, som fattigdomsforsker Gunnar Breivik så godt kaller det. Den gruppen som ikke henger med har også barn, som på sine ulike måter må kompensere for å bli sett og hørt. Hva en oppvekst i en rusbelastet familie gir av ekstra utfordringer og begrensninger hva selvtillit og sosial kompetanse angår, vet vi mye om. Det er viktig å lokalisere familiene som trenger hjelp tidlig, og gi riktig og nok hjelp. Det hjelper ikke med avlastning og penger, når mor er rusa, og far er fraværende. Den klassiske alkoholikeren er snart historie. Blandingsmisbruk og psykiske problemer er mon tro enda vanskeligere å vokse opp med, da forutsigbarheten nærmest alltid er fraværende.

Rusmiljøet går igjen som et miljø hvor mange informanter tror det foregår prostitusjon. Det å oppholde seg mye i sentrum, ved kjøpesenter hvor det lett etableres kontakt mellom ungdom

og eldre etablerte rusmisbrukere kan være en risikoarena. *Gamle menn romsterer på Trondheim Torg (barnevernsarbeider).*

Jenter fra andre kulturer blant annet fra de østeuropeiske land kan ha et annet syn i forhold til salg av sex, og en informant tror de har lavere terskel for å gjøre det. Våre nye familier har andre kulturelle og sosiale koder. *Som mor så datter*, som en informant uttrykte det.

Deler av utelivsbransjen og ungdom fra Club 4 miljøet, det kriminelle MC-miljøet, hybelhus, alternative ungdomssteder, de som er sammen med de fremmedkulturelle guttene, ungdom som er problembelastet fra før, ungdom som driver med selvskading, ungdom i fritidstiltak blir nevnt som steder og miljø hvor prostitusjon kan oppstå i en eller annen variant eller form. En informant sa: *Blant de unge jentene i rusmiljøet er det konkurranse om å få bli med gutta, nærmest en "ekstrem sport"*.

Prosjektet har fått kjennskap til historier om jenter der å si "nei" er fratatt dem på grunn av omsorgssvikt, incest og andre alvorlige krenkelser. En jente har sagt til behandleren sin: *"Jeg sier nei, men det ser ut som jeg mener ja"*. Kombinasjonen seksuelle overgrep og seksualisert atferd gir lav terskel for å bli med på prostitusjonslignende forhold.

Bosted som mottak og institusjoner kan være utsatte steder. Opphold i kriminelle miljø. suspekke leiligheter, tilhold med enslige mindreårige flyktninger og opphold i Trondheim sentrum **kan** føre ungdom inn i prostitusjon. I den senere tid har det dukket opp sterke rykter om at unge jenter oppsøker menn på flyktningemottak i og rundt Trondheim.

Flere av våre informanter er opptatt av det økte generelle fokuset på kropp og sex. En vi intervjuet sa: *"må det være en dildo i hvert hjem..... blir så lei av det voldsomme fokuset på ungdom og sex hele tiden, folk blir jo helt skrudd av det..."*. *Ikke rart ungdommene må finne på ekstreme ting som prostitusjon. Noe må de jo gjøre for å bli sett. Foreldrene har jo ofte så grundig nok med seg selv.*

Det kan være ungdom som er usikker på egen seksuell legning og som oppsøker miljø og steder for å finne ut av dette. Fortsatt er homofili et tabuområde i mange familier og det er sjelden noen fra skole eller hjelpeapparatet spør eller tilbyr samtaler om temaet.

7.8.1 Arenaer og hvem er kunden?

Våre informanter har nevnt over 20 konkrete steder de vet eller antar, at det foregår prostitusjon i Trondheim. Det spenner fra private leiligheter, massasjeinstitutt, kommunale hybelhus, Club 4 miljøet, hotell, utesteder, ulike kriminelle miljøer i byen til sentralstasjonen, Pir`n, Flyktningemottak, mm.

På et toalett på biblioteket sto det skrevet på vegg: *Jeg er en gutt på 16 år, vil du ha sex ta kontakt: telefonnummer.* Er dette skrevet på tull, utprøving, spenning eller er det et reelt tilbud fra en gutt på 16 år om at han selger sex?

Det kan se ut som at mange informanter kjenner til de utsatte miljøene i byen, og at det er få overraskelser i forhold til de miljøer som blir nevnt. Ellers kan det se ut som at prostitusjon kan foregå hvor som helst.

7.9 Hjelpeapparatets forslag til tiltak

De vi har intervjuet har blitt spurt om de har forslag til tiltak. Vi synes vi har fått gode og konstruktive forslag og det er viktig å presisere at alle våre informanter har bidratt. Det betyr at alle mener at dette er et området som må prioriteres på ulike vis i Trondheim.

For å sortere forslagene har vi valgt å dele dem inn i primær, sekundær og tertiær forebyggende tiltak.

7.9.1 Primær forebyggende tiltak

Mange mener at det bør legges mer vekt på en helhetlig tenkning, og tidlig forbygging helt fra barneskolen av. Det at de utsatte barna i utsatte familier blir fanget opp tidlig, og gitt gode og treffsikre tiltak er viktig.

Gode omsorgsrammer og trivsel i hverdagen med positive mestringsopplevelser for barn og unge, og positive trygge voksne. Et forslag er økt satsing på fritidsklubber og flere tilstedeværende voksne der barn og ungdom er, både i sentrum og i bydelene, for eksempel; natteravner. Et annet forslag er flere betalte voksne som er der ungdom er, som kan forhindre uheldig atferd som for eksempel utvikling av rusmisbruk og prostitusjon. En prioritering av et mer offensivt og handlende oppsøkende arbeid i byen blir foreslått.

Holdningsdannende tiltak går igjen som tiltaksforslag hos mange informanter. Hvordan hjelpe barn og ungdom til å utvikle trygghet i forhold til egen kropp og seksuell utvikling. Hva er min kropp, hva er din kropp, hvordan sette grenser, hvordan utforske egen seksualitet, ta opp tabuer med mer, er viktig i denne sammenhengen. Her nevnes også generell seksualopplysning og prevensjonsveiledning.

En informant sier: *”Det er enklere å få en angre pille enn å få tak i p-piller, og det er jo litt bakvendt”*.

Foreldre og skole må på banen i forhold til tema. Det er nærmest et krav om at det må være en helsesøster på hver skole, da flere mener de har en viktig funksjon i forhold til slike temaer. Noen ønsker seg skolering gjennom temamøter og bruk av media for å spre kunnskap. *”Mer og tidligere seksualundervisning (helsesøster)”*.

Foreldrekontakten avtar ofte når barna kommer i 12-13 års alder hevder en barnevernsarbeider. Han mener det er viktig at foreldre fortsetter å være aktive i forhold til barna, og at alle andre voksne som møter ungdom er villig til å snakke om disse temaene. Skolering og kompetanseheving på både temaene seksualitet, bytte av seksuelle tjenester, prostitusjon og rus er viktig. Spesielt viktig er det i forhold til barnevernsbarna og fordi koblingen rus og prostitusjon så tydelig henger sammen ifølge våre informanter.

7.9.2 Sekundær forebyggende tiltak

Et styrket og handlingskraftig barnevern som også har kunnskap om prostitusjon. Det er viktig at familier som sliter, tørr å si fra og at barnevernet kan gripe inn tidlig. Styrket kontakt og bygging av netteværk mellom foreldre/familier og ulike tiltak som fritid, skole, barnehage, politi, fritidstiltak, barnevern mm. En informant er opptatt av at vi må

opphøve taushetsplikten i samarbeidsforum. Flere nevner at vi må snakke sammen og bruke hverandre, ikke tro at alle skal ordne opp selv og ha så høye terskler for å ta kontakt. Samarbeide og ikke motarbeide hverandre, etater og profesjoner i mellom blir også nevnt som viktig. Hjelpeapparatet og foreldre trenger hjelp og kunnskap om hva som skjer på internett. Vi må holde oss orientert. Det er viktig å se på lovgivning i forhold til internett. Når foreldre og andre voksne er så grenseløst naive, må noen lære barna å bruke internett fornuftig og lære dem å være oppmerksom i forhold til kontakter som gjøres.

Dette må bli tema i helse og sosialarbeiderutdanninga ved Høyskolen i Sør-Trøndelag (HIST). For pr. i dag er ikke dette spesielt vektlagt og flere informanter har savnet mer undervisning om tema; kropp, sex, overgrep, prostitusjon mm mens de selv studerte ved HIST. Et annet forslag er å bruke egenerapi i utdanningen. Studentene bør få trening i å ta opp tabutema som for eksempel prostitusjon i løpet av utdanningen. En sosialarbeider sa: *"Jeg lar være å spørre om mine mistanker om prostitusjon fordi det er så mye annet å ta tak i, og dessuten så finnes det ikke tiltak i byen. Dessuten så lærte vi ingenting om dette på skolen heller..."*

Det er en ekstra utfordring når jentene selv ikke ser på dette som et problem. Hva gjør motepress, slankepress og økt seksualisering med oss voksne og med barn og ungdom? Hvordan virker den økte seksualiseringen på den enkelte ungdom, og ikke minst på foreldregenerasjonen? En sa: *"Ikke rart ungdom overdriver når en ser hvordan enkelte foreldre holder på. Se på glorifiseringen av sex i aviser og magasiner"*.

Flere mener det er viktig å se på hvordan kjøpe og motepresset virker på de unge. Økt sexpress er et tema som flere informanter mener vi må se nærmere på.

Det er viktig å arbeide på flere områder for å forebygge at prostitusjon utvikler seg og gjerne ved bruk av ulike metoder. Det er viktig å utvikle gode metoder som å jobbe kroppslig med problematikk som prostitusjon, incest, overgrep og omsorgssvikt. Her blir psykodrama foreslått som en aktuell metode av en informant.

7.9.3 Tertiær forebyggende tiltak

Flere mener det er nok lavterskeltilbud i Trondheim. En sa: *"Vi trenger ikke flere lavterskel tilbud i byen men tiltak rettet spesielt mot jenter og kvinner. Ofte fortsetter misbruket av jenter og kvinner når de plasseres på institusjon og til rusbehandling. Jentene klarer ikke å sette grenser"*.

Informantene forteller nesten alle som en at dette er et tabubelagt tema som det er vanskelig å snakke om. Noen sier de synes de må ha noe å tilby når klienter forteller om prostitusjon og at byen fram til nå har manglet tiltak. Her kommer det fram forslag om å opprette tiltak rettet mot kvinner i prostitusjon som gir tilbud om samtaler, veiledning og tilbud om utstyr, helsetilbud, kafétilbud ol. Et forslag er og etablerer et sted for kvinner i prostitusjon som også tilbyr kompetanse til andre i kommunen. Det blir sagt at det er viktig å kunne ta i bruk etablerte tiltak men at en kompetanseheving blant ansatte må til.

Tiltaksforslaget som de fleste informanter nevner er: Et hjelpeapparatet som må bli flinkere og tøffere til å spørre.

7.10 Tema på arbeidsplassen

Våre informanter forteller at de snakker lite om prostitusjon. Men at det taes opp i enkeltsaker, ellers veldig sporadisk. En kommunalt ansatt uttaler: "For å ta det opp må det ha en hensikt. Vi må kunne gjøre noe... men vi snakker om det når det kommer opp rundt bordet, litt i det skjulte. Et tabu emne, som det er vanskelig å snakke om. Når de åpner seg på et slikt område, bør vi ha noe å tilby og det har vi ikke. Ofte er det mye misbruksproblemer bak (sialarbeider).

"Ja, det snakkes om det men ikke godt nok. Vi spør om sex, incest, kropp med mer. Vi kan nok bli flinkere".

På en ungdomsinstitusjon er svaret ja, og det fortelles at de ofte tar opp temaet i veiledningstidene der:

"På institusjonen vår må vi av og til ligge utenfor rommene til ungdommene, for å forhindre at de har sex. Noen ungdommer må rett og slett ha hjelp til å sette grenser. Vet ikke om det er penger inn i bildet men hvor mange aborter og kjønnssykdommer skal ei jente ha før hun fyller 18 år? Jentene har ingen grenser, og de skjønner ikke hva vi tutrer om... men vi må jo også passe oss, sånn at vi ikke moraliserer for mye og gir dem skamfølelse over å ha hatt 50-100 typer før de fyller 18 år (institusjonsansatt).

Noen få tjenester har hatt prostitusjon som tema på fagmøter. Det blir blant annet sagt ved et arbeidssted, at de ansatte har fokus på å spørre og at man er opptatt av å ikke glorifisere prostitusjon. Mange svarer nei på spørsmålet om det er tema på arbeidsplassen. Men det er, derimot prevensjon og angrepillen.

På et rustiltak forteller de ansatte: *"de unge jentene gråter i dusjen. Det er et særs sårbart tema, mye gråting".*

Et sted er svaret: *"Nei, veldig lite dessverre. Tror det må være enkeltpersoner som tørr å spørre".*

Det tyder på at for mange handler dette om å ha mot til å spørre, og også mot til å høre historiene.

På et ruskollektiv spør de ansatte tidlig i hjelpeprosessen. De møter nye ungdommer som før innflytting stort sett har hatt tett kontakt med hjelpeapparatet, og ungdommene forteller at de aldri før er blitt spurt om overgrep eller prostitusjonserfaringer.

"Viktig å ha hjelpere med mot. Vi spør direkte, kaster det sosionomske over bord. Det viser seg jo fra blant annet Selbu-kollektivet at mange var misbrukt. Og at en meget stor prosentandel av jentene i rusmiljøet sier at de er voldtatt (institusjonsansatt).

7.11 Oppsummering

21 av 23 informanter bekrefter kjennskap til prostitusjon, eller sterk mistanke om prostitusjon blant ungdom under 18 år i Trondheim. Historiene de har delt med oss spinner fra forelskelse, utforskning, utnytting, overgrep, bytte av tjenester og prostitusjon.

Våre informanter i hjelpeapparatet forteller at det er, de fra før hjelpetrengende og utsatte ungdommene det handler om. De som har lite respekt og kontakt med egne grenser, de sårbare, de krenkede og omsorgssviktete barn og unge. De vi ofte vet hvem er. Mange har allerede etablert kontakt med hjelpeapparatet i en eller annen form. På fritidsklubben, hos helsesøster på skolen, hos barnevernet mm. Dette forteller oss noe om hvilke oppvekstforhold ungdommene kommer fra. Vi har ikke i særlig grad belegg for å si at det kun er sosial nød som fører ungdom inn i prostitusjon, men kanskje også en følesemessig uttrygghet, en søken etter bekræftelse og spenning forklart ut i fra oppvekstforhold preget av krenkelser og omsorgssvikt. Våre informanter har videre tanker om at den moderne og sexfikserte tendensen i samfunnet, har forandret ungdommenes syn på sex og seksuelle relasjoner.

Rusmiljøet går igjen som et utsatt sted for ungdom å oppholde seg i.

De ansatte i hjelpeapparatet sier de synes det er et vanskelig tema å snakke om, og de etterlyser kompetanse på området.

8.0 Oppsummering og drøfting

Mari:

Mari går i 9. klasse, bor sammen med mor, stefar og to søsken. Foreldrene er skilt for ei tid tilbake, far er ofte på jobb utenbys. På skolen der Mari går er det sagt at noen jenter har såkalt teknisk sex på doen. De har sex for å ikke lengre være jomfru. Mari har hatt mange kjærestere de to siste årene, de er eldre og flerkulturelle gutter.

Mari forteller at guttene har et stort kontaktnett og at de forventer at jentene stiller seg til disposisjon. Litt etter tur...

Det kryr av jenter som blir ”rekruttert” og det fører til mye sjalusi jentene i mellom. ”Å pule gir status” sier Mari. En gang hørte hun om to jenter som sloss fordi hun ene måtte suge en fyr fordi venninna nekta og stakk av.

Mari har begynt å bli borte om natta enkelte helger. Hun sier hun er på fest og sammen med eldre gutter i leiligheter. Det er litt dop der, men Mari har bare prøvd hasj og alkohol.

Mari mener selv hun bestemmer hva hun gjør med kroppen sin. Det har hun lært på skolen.

Mari sier at det er sånn at hvis ei jente er sammen med flere gutter ei helg er hun ei hore, mens for en gutt gir det fortsatt status - han er konge!

Sosiallærer på skolen der Mari går er bekymret og har hørt rykter om Mari og hennes oppførsel. Sier det er vanskelig å forholde seg til rykter. Hun har ikke spurt eller konfrontert Mari eller foreldrene med ryktene. Synes også det er vanskelig å gå videre da hun ikke vet hvem som skal ta ansvar.

Vårt oppdrag har vært å kartlegge om det finnes prostitusjon blant ungdom i Trondheim, hvor stort omfang det kan ha, og om det dreier seg om spesielle grupper. Forslag til eventuelle tiltak er også en del av oppdraget. Vi har valgt å kartlegge ved å beskrive fenomenet gjennom hva ungdom selv og ansatte som arbeider med ungdom har fortalt. I tillegg har vi gjort feltarbeid i byen og på internett.

Å diskutere hva som er sant og ikke sant skal vi ikke gjøre her, men vi antar at ingen har hatt nytte av å lyve eller finne på ting for å tilfredsstille oss i prosjektet.

Det er interessant å se på samsvaret mellom det ungdom og ansatte har fortalt oss. Noen historier går igjen og vi kan ikke se at det er veldig store forskjeller i beskrivelsene. Jentene beskriver de utfordringene de står overfor, med pågående gutter og menn og et press på ungdom generelt i forhold til sex. De er også opptatt av selv å bestemme over egen kropp og hva de gjør med den. Dette står noe i kontrast til det ansatte i hjelpeapparatet sier. De er bekymret for utviklingen og redd for at ungdom strekker grensene så langt at det er skadelig for dem. Det er interessant å lese Ingrid Smette sin rapport som blant annet er opptatt av balansegangen mellom å gi ungdom ansvarlighet og voksnes ønske om å beskytte ungdom mot utnytting. Når og hvordan skal voksne gripe inn? Og skal vi gripe inn? (Smette 2004).

Noen av de eldre ungdommene vi har snakket med forteller om prostitusjon i rusmiljøet i byen. De forteller at jentene selger og eller bytter sex mot penger eller dop. Selv startet de mens de var godt under 18 år og de forteller at de kjenner flere som gjorde og gjør det. Få eller ingen av de hjelperne de har vært i kontakt med, har spurt om deres prostitusjonserfaringer. De ansatte vi har snakket med bekrefter i stor grad at de sjelden spør, men at de oppfatter og kjenner rusmiljøet som et sted de mener det foregår prostitusjon. De er langt mer usikker på omfanget og hvor gamle jentene er når de starter med dette. Her ser det ut som det er et misforhold. Det kan synes som at jenter starter langt tidligere med å bytte og selge sex enn det de ansatte som arbeider med dem tror at de gjør. De få historiene vi har hørt vedrørende gutter forteller at de også er der, men at det er vanskeligere å få kjenneskap og kontakt med guttene.

Vårt feltarbeid i Trondheim sentrum gav oss et innblikk i ungdomsmiljøet i midtbyen. Vi så hvordan kontakter etableres spesielt blant de utsatte ungdommene som hjelpeapparatet ofte kjenner fra før og det etablerte rusmiljøet i byen. Vi har ikke sett åpenlys prostitusjon i Trondheim. Det vi har sett er hvordan ungdom i drift søker mot sentrum, mot jevnaldrende, gjengdannelser og mot det etablerte rusmiljøet i byen. Vi har sett at ungdom er i sentrum i skoletiden og vi ser ungdom i sentrum store deler av døgnet. De som skal drive det oppsøkende arbeidet i byen, har ikke mulighet til å følge med døgnet rundt. Vi stiller spørsmål ved hvem som kan og skal gripe inn hvis en ungdom er ruset eller oppholder seg i et utsatt miljø i byen? Eller er det slik at dette ikke sees på som noe problem i Trondheim og at det derfor ikke er voksne der som griper inn?

Ungdommer vi har observert er i stor grad de som barnvernets ansatte kjenner til. Det er de sårbare og utsatte jentene som er det synligste i det offentlige rom.

Internett var for oss en mindre kjent arena. Vi har sett en ny arena hvor det knyttes kontakter mellom ungdom og voksne med tanke på kjøp og salg av sex. Dette foregår i større grad i det skjulte. De kontakter som gjøres mellom ungdom under 18 år og voksne kan hemmeligholdes. Ingen offentlige hjelpere kan gripe inn før eventuelt ungdom selv tar kontakt.

Trondheim må forholde seg til at ungdom under 18 år selger og bytter seksuelle tjenester.

Vårt oppdrag var å se på prostitusjon blant de under 18 år, men det er uheldig å sette strek ved fylte 18 år. Prostitusjon i Trondheim kan ikke isoleres til å se på de under og de over 18 år, da dette henger sammen. Pro-senteret i Oslo er opptatt av at Trondheim ikke må glemme å ha fokus på de over 18 år, og presiserer at den økte pågangen av utenlandske prostituerte i Oslo sannsynligvis vil medføre synligere og økt prostitusjon i Trondheim.

Det er ulike måter å forstå fenomenet prostitusjon blant ungdom på. Vi har sagt innledningsvis at debatten rundt prostitusjon har ulike og skiftende syn på både årsaksforklaringer og hvilke skadevirkninger prostitusjon kan ha.

Den gammeldagse måten å forstå prostitusjon på er at det skyldes nød, fattigdom, overgrep, kvinneundertrykking, motepress og samfunnsendringer. I en mer moderne forståelsesmåte vil vi kanskje se på det ut i fra den enkelts perspektiv. Aktørperspektivet, hvor den prostituerte handler uti fra eget valg, et valg om å gå inn i den type bytte relasjoner/prostitusjon med tanke på å skaffe seg goder. På den måten privatiseres fenomenet. Vi har valgt å presentere mye av stoffet gjennom historier som er blitt oss fortalt.

Vi tror ikke det er en enten eller diskusjon, men det er viktig å ikke binde seg opp i bare en årsaksforklaring, og kanskje er det andre forhold som spiller inn i dag enn det var på 70 og 80 tallet. Vi tenker da spesielt på økt fokus på kropp og sex i samfunnet generelt, og de nye muligheter den enkelte i dag har til å knytte kontakter gjennom ny teknologi som for eksempel internett. Ungdom kan knytte kontakt med andre ungdommer og vokse på en enkel, direkte og spennende måte gjennom internett. Vi vet at denne kommunikasjonsformen gir ungdom store muligheter til å utfordre og utforske seg selv og andre, og i tillegg oppholder de seg på et sted som gir muligheter for å forhandle vedrørende betaling f.eks. Det å sitte foran en dataskjerm blir ikke sett på som noen form for avvikende eller problematisk atferd, slik at få vil mistenkeliggjøre det. Vi har derimot fått øynene opp for hvor enkelt ungdom kan by seg fram på internett, og hvor lett de får kontakt med menn som er villig for å betale for sex. Det sier seg selv at det er umulig å få en oversikt over hvor mange det kan dreie seg om. Det viktigste er at vi forholder oss til at ungdom bruker nettet aktivt og følge årvåkent med. Naivitet er lite forenlig med den informasjon vi har fått om hva som kan foregå på internett og gjennom chatting.

Som en forenkling har vi forsøkt å dele opp hvilke forhold som kan være med på å føre ungdom inn i prostitusjon.

De individuelle forhold

Det kan være ulike individuell forhold som fører til at ungdom begynner og prostituerer seg. Kort oppsummert kan det være krenkelser av ulike slag som omsorgssvikt, incest, andre overgrep, lettere psykisk utviklingshemming, andre forhold som f. eks psykiske diagnoser av ulike slag. Det å vokse opp uten trygge og stabile voksne kan gi en sårbarhet og en søken etter bekræftelse blant ukjente gjennom seksuelle møter. Vi har hørt om en jente som i stede for selvskading i form av risping eller spiseforstyrrelser prostituerte seg.

Samfunn i endring har ført til et forbrukssamfunn som faktisk betyr at penger gir muligheter. Forskjellene øker mellom de som har stor tilgang til goder og penger og det skaper et press på de som har lite. Det å stjele, deale rusmidler og selge sex kan gi muligheter til å skaffe seg både ting og status i gruppa. Mote og klespresset er i følge våre informanter stort og ofte sett på som et problem. Mange forteller om brutte familier og nye familiekonstellasjoner som skaper uro og utrygge barn og ungdom. Økt internasjonalisering med mer reising, møte med andre kulturer og andre normer i forhold til salg av sex, møter oss og former vårt syn.

Kulturelle forhold

Voksne som krever å leve et tilnærmet ungdomsliv fram til langt over femti års alderen, og en tid med et voldsomt fokus på sex påvirker oss alle. Sex er nærmest blitt en rettighet og i langt større grad løsrevet fra kjærlighetsbegrepet nå enn tidligere. Når mor skal ha elsker og dildo så må jentungen også finne på noe.

Med det voldsomme fokus som er på kjønn og sex får vi en kultur i stor forandring. Der grenser forandres og forskyves kontinuerlig. Vi har fått flerkulturelle familier som oppdrar barna sine på andre vis og med andre holdninger til kjønn og seksualitet.

Hva som fører til prostitusjon er et stort tema som vi har valgt å si noe kort om fordi det sier noe kompleksiteten.

Uansett vil en konklusjon etter vår kartlegging være at det er de problembelastede og/eller utsatte ungdommer som kommer i kontakt med prostitusjon. Ungdom som ikke har lært eller

blitt frarøvet muligheten til å sette egne grenser. Vår antagelse er at de fleste ungdommer strekker grenser og blir påvirket av den generelle økende seksualiseringen i samfunnet, men det betyr ikke at alle har like stor sjanse for å havne i prostitusjon. Vårt inntrykk er at vi snakker om et marginalt problem, og at det er mer omfattende enn hva vi antok da vi startet. Og at det for den enkelte uansett veldig ofte oppleves som skamfullt og problematisk. For de yngste som selv forsøker og bagatelliserer og normaliserer dette, er det de voksne rundt dem som reagerer.

Nova rapporten (2002) diskuterer med bakgrunn i casehistorier i hvilken grad salg av sex kan være et uttrykk for tilfeldige, nødvendige eller rasjonelle valg ungdommen gjør. Vi håper vi gjennom våre beskrivelser har vist at det er flere faktorer som kan føre fram til prostitusjon. ”Det er en egen sårbarhet som trer fram i mange av historiene vi er blitt fortalt. Mange av tenåringer lengter etter noe”. skriver Hegna og Pedersen i sin rapport (Hegna, Pedersen 2002). Vi gjenkjenner dette.

I forhold til aldersgruppa 13 - 18 år har vi forsøkt å kartlegge og beskrive fenomenet i alle sine nyanser. Vi har beskrevet historier om den første forelskelse og det første samleie hvor jenta i ettertid forteller at hun følte seg presset til det, og at skuffelsen over å i ettertid bli dumpa, er jævlig. Det er ikke prostitusjon, men følelsen hos jenta er kanskje å bli utnytta? Og kanskje er det noe hun bør venne seg til og at i neste runde er det hun som utnytter en gutt?

De utsatte unge, de krenkede, omsorgsviktede og de rusmisbrukende går igjen gjennom alle våre intervju. Det betyr ikke at de utsatte nødvendigvis utmerker seg på noe ekstremt vis i ungdomsårene. Kanskje nettopp fordi det kan være den stille, forsiktige, letturte og grense frarøvede jenta vi snakker om, så må vi som møter disse jentene se med andre briller, se bedre, se etter andre ting og tegn, spørre annerledes og være våken for at også prostitusjon kan være en del av bildet. De godt synlige jentene oppsøker eldre gutter, Trondheim sentrum, fritidsklubben, helsesøster osv, men hvem passer på og stiller opp for den ensomme og stille? Når det gjelder barnevernets barn og ungdommer er det nærliggende å si at selvsagt kan prostitusjon være en del av problembildet, så det er i vært fall lurt å tenke over det, se etter tegn og spørre om det.

Ungdomsgruppa, spesielt jentene forteller om store og sterke forventninger fra gutter og menn, om at de stiller seg til disposisjon seksuelt. Mannen framtrer som subjektet mens kvinnen blir oppfattet som objektet uten mulighet til å oppnå status som subjekt. Som kvinnelig sosialarbeider er det en utfordring å forsøke å forstå hva menn forventer av jenter og kvinner. Hva gjør at godt voksne menn ønsker å ha kontakt med pur unge jenter, og at de er villig til å betale for det?

”Den mannlige seksualiteten er så annerledes enn kvinners at det er umulig for dere og forså menn”, sitat mann over 40 år.

Dette er en stor diskusjon som vi ikke skal gå nærmere innpå her, men interessant er det. Også i forhold til hvordan vi i jobbsammenheng uttrykker oss og oppfører oss i kraft av det kjønn vi er.

Våre erfaringer fra internett bekrefter at sex er samtaleemne nr 1 på nettet og at mange er villig til å betale for å ha sex med jenter under 18 år.

Er det slik at jo større fokus samfunnet har på sex dess mer sex må folk ha? Og dess mer er de villig til å gjøre og eller betale for å få det? Rapporter gjort i forhold til hvilke menn som kjøper sex viser at det er den vanlige mann som gjør det, ikke bare den stygge og ensomme.

En av våre ungdomsinformanter bekrefter det da hun forteller at hun møtte vanlige menn, gifte menn, gamle og unge menn, pene og mindre pene menn som alle ville betale for sex med henne.

Samtidig har vi møtt jenter som forteller at de har egenverdi og at de gjør hva de vil med kroppen sin. De velger å legge ut forførende bilder av seg selv halvnakne på internett, og de fnyser når foreldre og andre voksne reagerer negativt på dette. De synes vårt syn på sex, moral, grenser mm er gammeldags og kjedelig. Sex er kanskje blitt en rettighet for enkelte ungdommer og voksne på lik linje med retten til fritt skolevalg, gratis busskort, fri abort mm?

En kan lure på om fagfolk i Trondheim lever i den villfarelsen at rusmisbrukere ikke har sex. Våre informanter forteller en historie om stor seksuell aktivitet, overgrep, prostitusjon mm. Sex er et byttemiddel som brukes aktivt i rusmiljøet. Men det synes som om få i hjelpeapparatet vil forholde seg spesielt mye til dette. Å ta opp private intime forhold krever hjelpere som tørr og som evner å ta opp temaet på en god og trygg måte uten å virke invaderende og privat.

Uerfarne ufaglærte ansatte i Trondheim kan trenge kunnskap og bevisstgjøring om temaet, og kjennskap til de mekanismer som iverksettes i møte med ungdom; makt, flørting, grenseopp-ganger, forsvarsmekanismer mm. Vi tror det er mye ubevisst oppførsel rundt omkring. Skal voksne som møter ungdom være kule og flørtende, eller tydelige og trygge på egne holdninger og følelser? Vi bare spør.

Vår redsel for å ødelegge relasjonen overskygger kanskje noen ganger vår plikt til å undersøke godt nok for i neste omgang gi riktig og relevant hjelp. Sosialarbeidere sier rett ut at de lar være å ta opp tema prostitusjon fordi det er nok av andre problemer å ta av. De vil kanskje ikke se at nettopp den tabubelagte og skammelig prostitusjonen er hovedproblemet som stenger for videre utvikling på andre områder?

Vi har erfart at det å videreformidle kjennskap om rusing og prostitusjon blant ungdom til kolleger blir møtt med de vanlige forsvarsmekanismer som bagatellisering og benekting. Gjennom disse eksempler kan det synes som om hjelpeapparatet skjuler og fordekker ting mer eller mindre bevisst.

De fleste av vår informanter bekrefter kjennskap til fenomenet. De uttrykker at det er vanskelig å forholde seg til og ubehagelig å snakke om. En kan spørre seg om hvem det er mest ubehagelig for. Å forholde seg til livets skyggesider og tabuområder er vanskelig, men det er en del av jobben vår, og vi forsterker i verste fall skammen til vedkommende ved å ikke tørre å snakke om det. Holdning og handling går hånd i hånd. Vi mener faktisk at i tillegg til økt kompetansen på feltet **må** hjelpeapparatet gå i seg selv, og erkjenne at prostitusjon finnes og at enkelte ungdommer starter tidlig med å utfordre grensene i forhold til bytte v sex. Vi anbefaler tilførsel av fornyet kunnskap i både utdanningene og på de ulike arbeidsplasser.

9.0 Forslag til tiltak

9.1 Innledning

I prosjektbeskrivelsen fra Trondheim Kommune ble vi blitt bedt om å komme med mulige forslag til tiltak. Våre forslag er begrunnet ut ifra de funn vi har gjort gjennom kartleggingen.

Vi har konkludert med at det finnes ungdom under 18 år som prostituerer seg i Trondheim. Det er i gråsonen mellom utprøving, utnyttning og direkte salg dette foregår. Ungdommene vi har kjennskap til som prostituerer seg kommer stort sett fra utsatte og problembelastede miljøer. Mange av dem har ikke fått den nødvendige hjelp og omsorg barn og ungdom trenger for å sette sine egne grenser. Ungdommene har jevnlig kontakt med lærere, sosialarbeidere og omsorgspersoner, men forteller om voksne som har vansker med å spørre og forholde seg til de unges seksualitet. Ungdomsprostitusjon virker å være et tabubelagt tema innenfor hjelpeapparatet.

9.2 Økt kunnskap om ungdomsprostitusjon

Prosjektgruppen ønsker å bidra til økt kompetanse og samarbeid for å kunne avdekke og møte prostitusjon blant ungdom i Trondheim. Vi må skolere oss til å bli tydelige voksne som har en faglig forståelse i forhold til temaet og som kan formidle uten å moralisere. En slik kompetanseheving bør rettes inn mot fagmiljøer og frivillige tiltak som arbeider med ungdom. Med fagmiljøer mener vi barne- og familietjenestene i byen, skoler, helsetiltak, kommunale fritids-tiltak, ungdomsinstitusjoner og politiet. Med frivillige tiltak mener vi ansvarlige for ungdomsarbeid organisert gjennom kirke, lag og organisasjoner.

I tillegg har vi tanker om å utarbeide og tilby et undervisningstilbud til lærerutdanningen og helse- og sosialarbeiderutdanningen i Trondheim om temaet ungdom, sex, bytteforhold, utnyttning, kjærlighet, overgrep, prostitusjon. Både studenter og lærere har etterlyst dette.

Sosialarbeidere og utdanningene våre trenger fornyet kunnskap om ungdoms livssituasjon, utfordringer, språk, påvirkning og nye medier mm.

9.2.1 Innholdsbeskrivelse og metode

1. Utvikling av en kompetansepakke

Det utarbeides en kompetansepakke for Trondheim med utgangspunkt i funnene gjort gjennom kartleggingsarbeidet som ble avsluttet høsten 2004. Kompetansepakken skal gi aktuell og oppdatert Trondheimsbasert informasjon om ungdoms seksualitet og grensesetting. Den skal videre romme en utarbeidet sjekklister for hjelpeapparatet og en guide som viser hvordan man kan snakke med ungdom om tabubelagte forhold rundt kropp og seksualitet for å få avdekket salg av seksuelle tjenester. Kompetansepakken skal tilbys aktuelle etater og miljøer i Trondheim kommune og eventuelle andre kommuner i Trøndelag som viser interesse.

2. Presentasjon og informasjon.

Vi tilbyr besøk til aktuelle etater og miljøer der vi presenterer kompetansepakken, gir opplæring i bruken av den og deltar i samtaler, diskusjoner og fagdebatter om ungdom og prostitusjon.

3. Etablering av ressursteam.

Vi etablerer et ressursteam i samarbeid med nøkkelpersoner innenfor for eksempel barnevern, helsetiltak, SO-team (team som brukes ved seksuelle overgrep), politi og fritidstiltak, og tar ansvar for organisering og koordinering av teamet. Teamet skal bidra til økt tverrfaglig samarbeid, sikre et varig fokus på ungdom og prostitusjon og bidra til en felles forståelse av situasjonen i kommunen.

Et tverrfaglig ressursteam kan eventuelt videreføres og utvides gjennom å etablere enten et eget kompetansesenter etter modell fra Pro-senteret i Oslo eller et mer praktisk rettet tiltak slik de har det innenfor Kirkens Bymisjon i Stavanger, Bergen og Oslo. Et slikt senter kan romme en møteplass for dem som er berørt av prostitusjon og være et rådgivningskontor for dem som selger seksuelle tjenester.

9.3 Fokus på barnevernet

Barneverntjenestene må fokusere på temaet ungdomsprostituasjon ved mistanke og ikke være redd for tabuområder. Vi ønsker å utfordre barnevernet om at de også må ha fokus på salg av sex, og uheldige bytterelasjoner hos ungdom i undersøkelsessaker/utredninger. Sosialarbeidere må bli tøffere til å se etter tegn og være bevisst at prostitusjon kan foregå i spesielle miljøer. Spesielt viktig er det å følge med ungdom i rusmiljøet og de utsatte barnevernsfamiliene.

Metodene som barnevernet bruker i dag har kanskje begrensede muligheter til å avdekke tabuområder som f. eks homofili, prostitusjonserfaring, overgrep med mer. Vi må ha et kritisk blikk på egen jobb og metoder for å få et nyansert syn på hvilke metoder som kan hjelpe i avdekking av prostitusjon.

Ungdom blir gjennom familie- og nettverksbaserte metoder den som ofte selv velger ut hva som er deres problem, og har stor medbestemmelse i hva som skal gjøres videre. Det er vanskelig å se for seg at en 16 årig jente som selger kroppen sin i bytte mot rusmidler vil avsløre dette i et stort møte med barnevern, lærer, mor og tante tilstede.

Naiviteten må ikke prege det arbeidet sosialarbeidere, politi, lærere og andre i hjelpeapparatet utfører.

9.4 Internett

Internett er et medium som hjelpeapparatet forholder seg lite til. Vi må ha fokus på mulighetene men også på faremomentene ved at barn og unge benytter seg av dette mediet.

Tips om hvordan foreldre og andre kan følge med hva deres barn gjør på internett. Hvordan lære mer og forstå både det positive og negative med det nye mediet. Her kan man følge opp det arbeidet som Redd Barna Norge har startet.

Eventuelt kan man etablere en hjemmeside/internettsted for både ungdom og voksne. Tema på foreldremøter, fritidsklubber, diskusjoner med ungdom selv i klasser, lage prosjekt, materiell.

Hvordan sette egne grenser? Hva er greit for meg og hva er ikke greit?

Hva gjør det med meg når noen tidlig har tuklet med grensene mine? Incest, omsorgsvikt, rus opplevelser, sex etc.

9.5 Uropatrulje/oppsøkende arbeid

Prosjektet har gjort seg opp noen tanker om det oppsøkende arbeidet i byen. Et alternativ kan være en langt mer offensiv oppsøkende virksomhet. Oppsøkende virksomhet må ha et tett samarbeid med resten av hjelpeapparatet som barnevern, politi og foresatte. Tanker om en uropatrulje der en kartlegger hvem som til en hver tid er i byen og som oppsøker risikomiljøer, for deretter å koble på barnevern, foresatte, politi eller andre slik at ungdommen får hjelp.

9.6 Oppsummering

Prosjektet har gjort en begrenset kartlegging innenfor et område vi og få andre kjenner spesielt godt. Vi mener det er interessant og nyttig å videreføre prosjektet for å øke kunnskapen og heve kompetansen på feltet. Her ser vi for oss å eventuelt utvide prosjektet med tanke på å få kontakt med gutter, og oversikt over prostitusjon blant de over 18 år. Internett er også et område vi kjenner lite til, men vi har fått bekreftet at her foregår det kontaktetablering og formidling og vi skulle gjerne sett mer på det. Det er uheldig og naivt å tro at fordi prostitusjon ikke synes så godt så eksisterer det heller ikke. Voksensamfunnet må gi ungdommene alternativer. Hjelpeapparatet må tilpasse temaet og tiltak til de som trenger det. Prostitusjon er veldig ofte en del av et større bilde. Ungdom som selger eller bytter sex har selvsagt store muligheter til å komme seg ut av det hvis de selv ønsker det og hvis de får relevant hjelp.

Er det slik at fordi det ikke er prostitusjonstiltak i Trondheim så er prostitusjonen usynlig? Ved å fokusere på prostitusjon og etablere tiltak vil prostitusjonen kanskje bli synligere. Det er ungdommer og voksne som prostituerer seg i Trondheim. Denne kartleggingen har bevist det. Det er vår tro at byen tar tak i situasjonen og at vi gjennom denne rapporten har fått satt temaet på dagsorden.

Vi håper rapporten hjelper kommunen til å få økt innsikt om temaet ungdomsprostituasjon og at det konkluderes med videre tiltak i forhold til temaet. Kjønnshandel ser ut til å være en del av vår tid. Og det må vi forholde oss til.

Litteraturliste

Goffman, E. (1963). *STIGMA*. Pingvin Books, London.

Hegna, K & W. Pedersen (2002). *Sex for overlevelse eller skyggebilder av kjærlighet? Om ungdom under 18 som selger seksuelle tjenester*. Oslo, NOVA Rapport 5/02.

Holm, J. & I. Kvaran (1987). *Gatebarn*. Cappelen.

Holmefjord, S & H. Pedersen (2002): *Unge jenter og prostitusjon i Bergen sentrum*.

Høigård, J & L. Finstad (1996). *Bakgater. Om prostitusjon, penger og kjærlighet*. Oslo, Pax.

Jessen, L. (1998). *Ung prostitusjonsdebut*. Oslo, Pro Sentret.

Lagerberg, D. & C. Sundelin (2000). *Risk og prognos i sosialt arbeid med barn*. Förlagshuset Gothia.

Matre, C & T. Misje (2002). *Ungfelt- oppsøkende arbeid blant ungdom*. Pro Sentret, Oslo.

Månsson, S. A & P. Söderlind (2002). *Sexindustrin på nettet*. Egalité, Stockholm.

Norli, B. (2001). *Hjelpeapparatets forhold til kommersiell seksuell utnytting av barn og unge*. Pro Senteret, Oslo.

Skilbrei, M.- L. Ø. (1998). *Når sex er arbeid: en sosiologisk analyse av prostitusjon på mas-sasjeinstituttene*. Pax, Oslo.

Smette, I. (2004). *Ansvar i grenseland. 16-åringers forståelse av seksuell utnytting*. NOVA Rapport 13/2004, Oslo.

Smette, I. & Pro sentret (2003). *Den seksuelle slavestand? Ein rapport om kundar i prostitu-sjonen*. Pro Sentret, Oslo.

Thoresen, M. (1995). *Ung fritid i Trondheim*. UNGforsk-rapport 2/95. UNGforsk, Oslo

Aas-Hansen, A. (2003). *Barnepornografi på internett: fokus på rettspraksis*. Rapport 2003/15, Redd Barna, Oslo.

Informasjonsmaterieill

Redd Barna: *Ungdom og internett*.

Redd Barna: *Hva er chatting?*

Sex og medier: semesteroppgave i sexologi. Skrevet av Berit Håvold og Vigdis Moen

Aviser/magasiner

Adresseavisen, 21.7.2003. "*Barn selger sex i Trondheim*".

Aftenposten Nett, 15.9.2004. "*Vil styrke barns sikkerhet på internett*".

Aftenposten Nett, 11.10.2004. "*Barn lures på nettet*".

Aftenposten Nett, 21.8.2004. "*Flertallet blir horekunder i tyveårene*".

Dagbladet, oktober 2004. "*Sexsalget øker, det er kunders marked*".

Klassekampen 17.6.2004. "*Mindreårige ville prostituere seg*".

VG Nett 11.6.2003. "*Selger sex for kontantkort*".

BESTILLING AV PUBLIKASJONER FRA BUS MIDT-NORGE

RAPPORTSERIEN (RØDRAPPORTER)

- Rapport nr. 1: Graham Clifford, Bernt Olav Utgaard, Grethe Jørgensen & Kari Høyvik: *På leting etter hjelp. Kommunenes bruk av fylkeskommunale tjenester for barn og unge.* (60 s) 1994. UTGÅTT
- Rapport nr. 2: Torill Tjelflaat & Edgar Marthinsen: *Catharina-senteret og Fosterhjemsringen. Evaluering av to tiltak for ungdom i barnevernet i Sør-Trøndelag fylke.* (149 s) 1994. kr. 100,-
- Rapport nr. 3: Graham Clifford, Edgar Marthinsen & Anne Sofie Samuelsen: *Hjelpetjenesten - en virksomhetsanalyse av Nardo distrikt i Trondheim.* (95 s) 1996. kr. 100,-
- Rapport nr. 4: Graham Clifford & Sissel Rolness: *På seminar med statsetatene. Evaluering av seminarvirksomhet om tverrfaglig samarbeid i barnevern, gjennomført i 1993-95 i Sør-Trøndelag fylk.* (53 s) 1996. kr. 50,-
- Rapport nr. 5: Edgar Marthinsen og Graham Clifford: *Mellom forsorg og sosialt arbeid - en studie av to sosialtjenester i Sør-Trøndelag* (99 s) 1998. UTGÅTT
TRYKT PÅ NY SOM ARBEIDSRAPPORT NR. 13.
- Rapport nr. 6: Torill Tjelflaat og Graham Clifford: *Ansvar eller egeninteresse? Unge voksnes forhold til frivillig aktivitet.* (62 s) 1999. kr. 100,-
- Rapport nr. 7: Torill Tjelflaat og Turid Midjo: *Foreldrekompetanse - et tema for læring? Evaluering av foreldreveiledningsprogrammet.*(85 s) 2000. kr. 120,-
- Rapport nr. 8: Graham Clifford: *Egeninnsats og fellesskap.* (57 s) 2001. kr. 100,-
- Rapport nr. 9: Edgar Marthinsen: *Sosialt arbeid og symbolsk kapital i et senmoderne barnevern.* (517 s) 2003. kr. 250,-
- Rapport nr. 10: Torill Tjelflaat, Geir Hyrve og Henrik Solhaug: *Barneverninstitusjonen - nødvendig men ikke god nok.* (65 s) 2003. kr. 130,-
- ## ARBEIDSRAPPORTER
- Nr. 1: Bjørn Arnesen & Graham Clifford: *Fra spesialskole til barneverninstitusjon. Utredning om Trogstad ressurscenter.* (33 s) 1997. kr. 40,-
- Nr. 2: Torill Tjelflaat & Dagny Nerbø: *Det faglige arbeidet i barnevernets utredninger. Et blikk på hjelpetjenesten Byåsen distrikt i Trondheim.* (37 s) 1997. kr. 40,-
- Nr. 3: Graham Clifford & Bjørn Arnesen: *Drømmen om selvstendighet. Ungdom vurderer opphold ved en utredningsinstitusjon drevet av det fylkeskommunale barnevernet.* (58 s) 1997. kr. 50,-
- Nr. 4: May Britt Drugli og Edgar Marthinsen: *En undersøkelse av barnevernet i Trondheim. En gjennomgang av inntaksprosedyrer i distriktene og 1000 meldte barns karriere i perioden 1994/95.* (58 s) 1998. kr. 50,-
- Nr. 5: Edgar Marthinsen og Ketil Arntzen: *Styringsinformasjon i hjelpetjenesten i Trondheim kommune.* (22 s) 1998. kr. 50,-
- Nr. 6: Torill Tjelflaat: *Familiekonferanser som metoder i arbeidet med innvandrerfamilier.*(26 s) 1998. kr. 40,-
- Nr. 7: Bernt Olav Utgaard: *Kommunalt barnevern – en svarteper? - Hvordan fagenheter arbeider med vanskeligstilte barn og unge i Ulstein kommune.* (27 s) 1998. kr. 50,-

- Nr. 8: Edgar Marthinsen og Ragnar Bang Moe: *Langtidsbrukere av sosialhjelp ved Byåsen sosialtjeneste i 1998. Utsikter til arbeid, trygd eller fortsatt sosialhjelp?* (55 s) 1999. kr. 50,-
- Nr. 9: Edgar Marthinsen og Ketil Arntzen: *"Fagtekst". Forsøk med nye former for journalføring i hjelpetjenesten i Trondheim kommune.* (42 s) 1999. kr. 50,-
- Nr. 10: Graham Clifford og May Britt Drugli: *Gjensyn med Hjelpetjenesten på Saupstad. En evaluering av Hjelpetjenestens innsats for barn og unge i skole og barnehage.* (34 s) 1999. kr. 50,-
- Nr. 11: Inger Marii Tronvoll: *Min skolehverdag. Spesialundervisning med barnet i fokus.* (31 s) 1999. kr. 50,-
- Nr. 12: Hanne Ingerslev: *Barn med psykisk syke foreldre – et komparativt europeisk forskningsprosjekt.* (49 s) 2001 kr. 70,-
- Nr. 13: Edgar Marthinsen og Graham Clifford: *Mellom forsorg og sosialt arbeid - en studie av to sosialtjenester i Sør-Trøndelag.* (99 s) 2001. kr. 70,-
- Nr. 14: Geir Hyrve: *Evaluering av familie- og nettverksprosjektet ved Karienberg Ungdomsheim.* (27 s) 2001 kr. 70,-
- Nr. 15: Geir Hyrve: *Evaluering av familieråd som metode i barnevernet i Norge.* (26 s) 2004 kr. 70,-
- Nr. 16: Anne Svendsen: *Forebyggende arbeid med barn av foreldre med psykisk sykdom og rusproblemer.* (25 s) 2004. kr. 70,-
- Nr. 17: Anne Grytbakk og Jannicke H. Borgestrand: *Følelser i drift. Om ungdom under 18 år som selger/bytter seksuelle tjenester i Trondheim.* (63 s) 2004. kr. 70,-

DIVERSE PUBLIKASJONER

- Eli Rø, Ingeborg Helgeland, Grethe Hoviosen & Edgar Marthinsen:
Barneverntjenestens arbeid med barn i fosterhjem.
Bind 1: Rutinehåndbok (175 s) og bind 2: Veileder (82 s) 1994 kr. 300,-
diskett kr. 100,-
- Mari-Anne Sørlied red, Karen Haven & Bernt Olav Utgaard: *Idébank for barnevernet* (571 s) Oslo: Barnevernets utviklingssenter 1994. kr. 100,-
- Edgar Marthinsen, Torill Tjelflaat & Bernt Olav Utgaard, red: *Sosialt arbeid, praksis fag og politikk. Festskrift til Graham Cliffords 50-årsdag* (135 s) 1997. kr. 150,-
- Edgar Marthinsen & Karin Ekberg, red: *Nordisk symposium om forskning i sosialt arbeid. Et møte mellom forskning og praksis* (480 s) 1997. UTGÅTT
- Torill Tjelflaat, Wenche Figenschow Skatland, Einar Hanssen og Inger Erstad: *Informasjonsarbeid i ukjent terreng. Om rekruttering av små barn med atferdsvansker til Webster-Stratton programmet.* (47 s) 2002. kr. 100,-

Bestillers navn: .....

Adresse: .....

Tlf: .....

BARNEVERNETS UTVIKLINGSSENTER I MIDT-NORGE

Tilsluttet NTNU Samfunnsforskning AS

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet

Besøksadresse: Dragvoll allé 85 (Paviljong B), Trondheim

Postadresse: NTNU – Dragvoll, N-7491 Trondheim

Tlf: 73 55 08 40

Fax: 73 59 66 24

e-mail: Bus@samfunn.ntnu.no

<http://bus.allforsk.ntnu.no>